

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Platnost Lafferovy křivky v ekonomice ČR

Lucie Vašíčková

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Vašíčková Lucie

Provoz a ekonomika

Název práce

Platnost Lafferovy křivky v ekonomice ČR

Anglický název

Laffer Curve - the Czech Republic Case

Cíle práce

Primárním cílem této práce je ověřit platnost Lafferovy křivky na konkrétním příkladu ekonomiky České republiky v období 1993 – 2012. Sekundárními cíli bakalářské práce jsou vymezení základních teoretických východisek řešené problematiky ve formě shrnutí relevantní existující literatury, definování jednoduché regresní závislosti mezi daňovou sazbou a daňovými výnosy a interpretace daného modelu.

Metodika

Bakalářská práce je obsahově členěna na dvě hlavní části. V první teoretické jsou vymezeny základní teoretická východiska teorie Lafferovy křivky formou literární rešerše, jež reflektuje dostupný literární fond. V analytické části je ověřena platnost Lafferovy křivky na příkladu ekonomiky České republiky pomocí jednoduchého regresního modelu. V závěru práce bude zhodnocen výsledek analytické části a uvedena doporučení pro hospodářskou politiku.

Harmonogram zpracování

1. Tvorba cíle a metodiky (2/2013 - 3/2013)
2. Vypracování teoretické části bakalářské práce (4/2013 - 8/2013)
3. Vypracování praktické části bakalářské práce (9/2013- 1/2014)
4. Formulace závěrů (2/2014)
5. Finální kontrola obsahu a formy práce (3/2014)

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "**Platnost Lafferovy křivky v ekonomice České republiky**" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 17. 3. 2014

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce Ing. Stanislavu Burianovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a poskytnutí cenných rad.

Platnost Lafferovy křivky v ekonomice ČR

Laffer Curve – the Czech Republic Case

Souhrn

Bakalářská práce „Platnost Lafferovy křivky v ekonomice České republiky“ se zabývá analýzou daňové soustavy České republiky a teorie související s konceptem Lafferovy křivky. Hlavním cílem této práce je ověřit platnost Lafferovy křivky na konkrétním příkladu ekonomiky České republiky v letech 1995 - 2011. Ve formě literární rešerše je v teoretické části shrnuta dostupná literatura týkající se problematiky daní, daňového systému a teorie Lafferovy křivky. V analytické části práce je pomocí regresní analýzy vytvořeno několik modelů zkoumajících vztah mezi efektivní daňovou sazbou daní ze spotřeby nebo daní z příjmů korporací a podílu těchto daní na hrubém domácím produktu České republiky a členských států Evropské unie. Výstupy z provedených analýz jsou společně s doporučeními pro hospodářskou politiku uvedeny v závěru práce.

Summary

Bachelor thesis „Laffer Curve – the Czech Republic Case“ analyzes the tax system in the Czech Republic and theories related to the concept of Laffer Curve. The main aim of this paper is to verify the validity of Laffer Curve on a specific case of the Czech Republic between 1995 – 2011. In the theoretical part is summarized in the form of literature review the available literature on the issue of taxes, tax system and the theory of Laffer Curve. In the analytical part of the paper is created several regression models that test the relationship between the effective tax rate of taxes on consumption or taxes on corporate income and the share of these taxes on the gross domestic product of the Czech Republic and European Union. The analysis outputs are together with recommendations for economic policy presented in the conclusion.

Klíčová slova: Česká republika, daně, daň, daňová sazba, daňový výtěžek, Arthur B. Laffer, Lafferova křivka, regrese.

Keywords: Arthur B. Laffer, the Czech Republic, Laffer Curve, regression model, tax, taxes, tax rate.

Obsah

Seznam obrázků.....	9
1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
3 Teoretická východiska	13
3.1 Daně a daňový systém	13
3.1.1 Definice základních pojmů	13
3.1.2 Význam daní	15
3.1.3 Daňové principy.....	16
3.1.4 Daňový systém České republiky.....	17
3.1.5 Charakteristika jednotlivých daní	20
3.2 Teorie Lafferovy křivky.....	26
3.3 Kritika Lafferovy křivky.....	28
4 Analytická část.....	39
4.1 Česká republika.....	39
4.1.1 Daně ze spotřeby.....	39
4.1.2 Daň z příjmů korporací	43
4.2 Evropská unie	47
4.2.1 Daně ze spotřeby.....	47
4.2.2 Daň z příjmů korporací	50
5 Zhodnocení výsledků.....	53

6	Závěr	55
7	Seznam použitých zdrojů	58

Seznam obrázků

Obrázek 1: Daňový mix v českém daňovém systému v roce 2012	18
Obrázek 2: Podrobná struktura daňového systému České republiky	19
Obrázek 3: Vývoj poměru daňových výnosů daně z příjmů právnických osob na celkových daňových i nedaňových příjmech státu v letech 1993-2013	21
Obrázek 4: Vývoj poměru daňových výnosů daně z přidané hodnoty na celkových daňových i nedaňových příjmech státu v letech 1993-2013.....	24
Obrázek 5: Lafferova křivka	27
Obrázek 6: Komplexnější Lafferova křivka	29
Obrázek 7: Gutmannova křivka.....	31
Obrázek 8: Reakce výstupu na změny v daňové sazbě	32
Obrázek 9: Křivka daňových výnosů	33
Obrázek 10: Lafferova křivka v krátkém a v dlouhém období	35
Obrázek 11: Lafferova křivka včetně mezních podmínek	37
Obrázek 12: Vývoj efektivní daňové sazby daní ze spotřeby	40
Obrázek 13: Vývoj podílu daní ze spotřeby na HDP v letech 1995 až 2011	41
Obrázek 14: : Závislost efektivní daňové sazby daní ze spotřeby a podílu daní ze spotřeby na HDP České republiky	42
Obrázek 15: Výstup z programu Gretl	42
Obrázek 16: Vývoj sazby daně z příjmů korporací v České republice v letech 1995 – 2011	44
Obrázek 17: Vývoj podílu daně z příjmu korporací na hrubém domácím produktu České republiky v letech 1995 – 2011	45

Obrázek 18: Závislost efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací a podílu daně z příjmů korporací na HDP České republiky	46
Obrázek 19: Výstup z programu Gretl	46
Obrázek 20: Vývoj efektivní daňové sazby daní ze spotřeby v členských státech Evropské unie v letech 1995 až 2011	48
Obrázek 21: Závislost efektivní daňové sazby daní ze spotřeby a podílu daní ze spotřeby na HDP států Evropské unie	49
Obrázek 22: Výstup z programu Gretl	49
Obrázek 23: Vývoj efektivní sazby daně z příjmů korporací ve vybraných státech Evropské unie v letech 1995 – 2011	50
Obrázek 24: Závislost efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací a podílu daně z příjmů korporací na HDP členských zemí Evropské unie	51
Obrázek 25: Výstup z programu Gretl	52

1 Úvod

Teorie Lafferovy křivky je neodmyslitelně spjata s Ekonomíí strany nabídky, která je od 80. let, kdy zažila období největšího úspěchu, neustále kritizována a potlačována. O praktické aplikaci teorie vytvořené profesorem Lafferem se vedou neustálé spory, a také vznikají práce, které se snaží potvrdit jeho závěry.

Tato práce je rozčleněna na dvě hlavní části. První část tvoří teoretická východiska, jejichž cílem je vytvořit přehledný souhrn problematiky týkající se daní a podrobně popsat daňový systém České republiky. Hlavní pozornost bude věnována rozboru daně z příjmů právnických osob a daně z přidané hodnoty, neboť obě jsou hlavní součástí daní, které budou použity v analytické části pro sestavení regresních modelů. Součástí teoretické části je dále literární rešerše vysvětlující problematiku Lafferovy křivky a shrnující kritické názory na toto téma.

Analytická část této práce je zaměřena na vytvoření čtyř jednoduchých regresních modelů. Nejprve bude ověřena platnost Lafferovy křivky na příkladu ekonomiky České republiky za použití daně ze spotřeby a daně z příjmů korporací. Poté budou sestaveny regresní modely pro členské země Evropské unie jako celek s použitím daní ze spotřeby a daní z příjmů korporací. Na základě výsledků všech analýz budou formulovány závěry a doporučení pro hospodářskou politiku.

I přesto, že od vzniku konceptu Lafferovy křivky uplynula již téměř čtyři desetiletí, je její myšlenka stále aktuální. V průběhu poslední globální hospodářské krize se téma aplikovatelnosti Lafferovy křivky opět stalo součástí diskuzí na akademické půdě i mezi politiky. Příjmy z daní jsou pro stát největším zdrojem. Mnohé státy se díky krizi potýkaly s problémy s dostatečným výběrem daní, a tak se snažily najít řešení tohoto problému. Jako vhodné řešení se jevílo zvyšování daňových sazeb, které mělo vést ke zvýšení daňových příjmů. Představitelé států si nebyli jistí, zda se zvýšením daňové sazby neposunou do prohibitivní zóny, což by daňové příjmy státu ještě snížilo.

2 Cíl práce a metodika

Cílem bakalářské práce je ověřit platnost Lafferovy křivky na konkrétním příkladu ekonomiky České republiky a členských států Evropské unie jako celku v období 1995 – 2011. Sekundárními cíli této práce jsou vymezení základních pojmů týkajících se daňové problematiky, popis daňové struktury a jednotlivých daní uvalovaných v České republice, popis teoretických východisek konceptu Lafferovy křivky z dostupné literatury, sestavení jednoduchého regresního modelu a interpretace jeho výsledků.

Pro dosažení výše uvedených cílů bylo vypracování bakalářské práce rozděleno do několika etap. První etapa zahrnuje postupný sběr dat o dané problematice, studium literatury a zpracování literární rešerše. Ke zpracování analytické části jsou využity informace získané ze studia literatury, které umožní interpretovat souvislosti z hlediska daňových sazeb a daňových příjmů do státního rozpočtu ve zkoumaném období. Součástí analytické části je použití regresního modelu, který je zaměřen na daně ze spotřeby a daně z příjmů korporací, kterým v České republice odpovídá hlavně daň z přidané hodnoty a daň z příjmů právnických osob. Regresní model je použit pro zjištění charakteru závislosti mezi použitými proměnnými, tedy sazbou daně a daňovým výběrem. Daňový výběr je vyjádřen relativně jako podíl jednoho Eura vybrané daně na jednom Euru celkového hrubého domácího produktu daného státu. V závěru práce budou interpretovány výsledky dosažené v analytické části.

3 Teoretická východiska

Základem teorie Lafferovy křivky je problematika daní. Proto v následujícím textu budou nejprve vysvětleny pojmy a teorie týkající se daní a představena daňová struktura České republiky, a poté bude formou literární rešerše popsána teorie Lafferovy křivky.

3.1 Daně a daňový systém

3.1.1 Definice základních pojmů

Daň je povinná nenávratná zákonná neekvivalentní neúčelová platba plynoucí do veřejného rozpočtu. „*Daněmi jsou nejen daně jako takové, ale i příspěvky na sociální a zdravotní pojištění, cla, místní poplatky, dálniční známky apod.*“¹

Daňový subjekt „*je osoba povinná strpět, odvádět nebo platit daň. Z hlediska daňové techniky je dělíme na poplatníky a plátce daně.*“²

Daňový systém „*je souhrn všech daní, které se na daném území, zpravidla státním, vybírají.*“³

Efektivní sazba daně je pojem, který se často používá jako jiné pojmenování pro průměrnou sazbu daně. „*Jedná se o podíl daně na základu daně.*“⁴ Pokud s růstem základu daně roste průměrná sazba daně, jde o progresivní daň. V případě, že průměrná sazba daně klesá s rostoucím základem daně, pak hovoříme o degresivní dani. Jestliže se průměrná sazba daně nemění, jedná se o daň proporcionální.⁵

Poplatník „*je daňový subjekt, jehož předmět (příjem nebo majetek) je podroben dani*“. Dle teorie jde o osobu, která má nést daňové břemeno a daň odvádět. Ne vždy je ale nositelem daňového břemena poplatník.⁶ Poplatník je daňovým subjektem u daní přímých.

Plátce daně „*je daňový subjekt, který je ze zákona povinen odvést do veřejného rozpočtu daň vybranou od jiných subjektů nebo sraženou jiným poplatníkům pod svou*

¹ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 9

² VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 13

³ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 43

⁴ Tamtéž, str. 29

⁵ Tamtéž, str. 29-30, str. 44

⁶ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 13

majetkovou odpovědností.“ Plátce daně by podle teorie měl být tím, kdo pouze platí daň, nenese však daňové břemeno. Ne vždy ale plátce daně dokáže zahrnout celou daň do ceny své produkce, a tak je možné, že částečně ponese daňové břemeno.⁷ Plátce je daňovým subjektem u daní nepřímých.

Předmět nebo objekt zdanění je veličina, ze které se daň vybírá. V literatuře se uvádí čtyři skupiny předmětů:⁸

- hlava (v současnosti se téměř nepoužívá),
- majetek,
- důchod (jedny z nejdůležitějších daňových příjmů státu),
- spotřeba.

Sazba daně „je algoritmus, prostřednictvím kterého se ze základu daně (sníženého o odpočty) stanoví základní částka daně.“ Obvykle se uvádí dva typy sazby daně. *Jednotná sazba daně* je stejná pro všechny typy a druhy předmětu daně. *Diferencovaná sazba daně* se liší podle druhu předmětu daně nebo podle daňového subjektu, jedná se například o daň z přidané hodnoty nebo o daň z příjmů právnických osob.⁹

Sleva na dani „je možnost snížení částky daně za stanovených podmínek“. Slevy na dani se člení na absolutní a relativní a na standardní a nestandardní.¹⁰

Základ daně „je předmět daně vyjádřený v měrných jednotkách a upravený podle zákonných pravidel.“¹¹

Zdaňovací období „je pravidelný časový interval, za který nebo na který se základ daně stanoví a daň vybírá.“ Zdaňovací období je obvykle dlouhé 12 měsíců.¹²

⁷ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 14

⁸ Tamtéž, str. 15

⁹ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 22

¹⁰ Tamtéž, str. 27

¹¹ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 19

¹² Tamtéž, str. 20

3.1.2 Význam daní

Daně plní celou řadu funkcí, mezi které patří:¹³

- *fiskální funkce* – Touto funkcí se rozumí získávání prostředků do veřejného rozpočtu.
- *alokační funkce* – se uplatňuje tehdy, když trh projevuje neefektivnost v alokaci zdrojů z důvodů existence tržních selhání. Stát může poskytnout zvýhodnění pro určité subjekty formou daňových úspor, nebo naopak může podporovat subjekty poskytnutím dotace či příspěvku.
- *redistribuční funkce* – je důležitá zejména z toho důvodu, že lidé mohou považovat rozdělení důchodů a bohatství ve společnosti za nespravedlivé. Veřejný sektor může daně použít jako nástroj pro zmírnění rozdílů v důchodech jednotlivých subjektů tím, že přesouvá část bohatství a důchodů směrem od bohatších jedinců k chudším. Jako nástroj mu k tomu slouží například progresivní daň.
- *stimulační funkce* – „využívá toho, že daně jsou subjekty vnímány zpravidla jako újma, a tak jsou ochotny udělat hodně proto, aby svou daňovou povinnost omezily.“¹⁴ Stát subjektům poskytuje na jedné straně možnost daňových úspor (např. tzv. daňové prázdny), na straně druhé je může vystavovat vyššímu zdanění (vysoké zdanění alkoholu a cigaret).
- *stabilizační funkce* – je důležitá zejména kvůli zmírňování cyklických výkyvů ekonomiky. Během konjunktury daně odvádějí do veřejného rozpočtu vyšší díl, aby nedošlo k přehřátí ekonomiky. V období recese naopak dochází k poklesu objemu vybraných daňových výnosů, což pomáhá k nastartování ekonomického růstu.

¹³ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 15-17; VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 11-12

¹⁴ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*,

3.1.3 Daňové principy

Na daňový systém a na daně samotné jsou kladené určité požadavky, aby mohly být nazvány „dobrými“. Nejčastěji je uváděno pět následujících daňových principů.

1. princip daňové spravedlnosti¹⁵

Platba, kterou každý občan odvádí státu, by měla odpovídat jeho možnostem a prospěchu, který získává ze státem poskytovaných statků a služeb. Na daňovou spravedlnost je možné pohlížet na základě dvou principů. *Princip platební schopnosti* říká, že lidé by měli platit daně podle jejich platební schopnosti, bohatí by měli platit více a chudí méně. *Princip prospěchu* vyžaduje, aby daně platil ten, kdo má užitek z veřejných služeb, a tedy, aby poplatníci dostali za své daně odpovídající protihodnotu.

2. princip daňové efektivity¹⁶

Subjekt, který platí daň, pocítuje snížení užitku, které je mnohem vyšší než přínos, který přináší daň pro veřejný rozpočet. Daňová efektivity požaduje, aby byl tento rozdíl mezi ztrátou užitku subjektů a výnosem veřejných rozpočtů minimalizován. Zdroji neefektivity u daní jsou distorzita daní a administrativní náklady na správu daní a poplatníků. Distorze daní vede poplatníky k nahrazení zdaněného zboží nebo činností nezdaněnými, a tak dochází k narušení efektivní alokace zdrojů v ekonomice. Daně by neměly subjektům ani státu přinášet vyšší administrativní náklady, než jaké jsou daňové příjmy z těchto daní.

¹⁵ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 17-18; VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 43

¹⁶ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 18; VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 44

3. princip daňových stimulů¹⁷

Dobré daně by neměly působit negativně na ekonomické chování subjektů. Daně mají podporovat pracovní úsilí lidí, ochotu spořit a přijímat podnikatelská rizika.

4. princip makroekonomické pružnosti¹⁸

Aby mohla být daňová politika použita jako součást makroekonomické politiky, musí daně pružně reagovat na růst hrubého domácího produktu. S tím souvisí také to, že daně musí být pro ekonomické subjekty jednoznačné a snadno pochopitelné. V současné době dochází k vytváření složitých konstrukcí daní, které vedou subjekty k obcházení daňových zákonů a znesnadňují výběr daní správcem daně.

5. princip právní perfektnosti a politické průhlednosti¹⁹

Posledním požadavkem pro dobrý daňový systém je princip právní perfektnosti. Přesné právní formulace vytváří účinný daňový systém a snižují nejistotu daňového subjektu, jak správně a přesně plnit své daňové povinnosti vůči státu.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v žádném daňovém systému nelze splnit všechny požadavky úplně. Je tedy na aktérech praktické hospodářské politiky vytvořit systém, který bude vyvážený z hlediska dodržování daňových principů.

3.1.4 Daňový systém České republiky

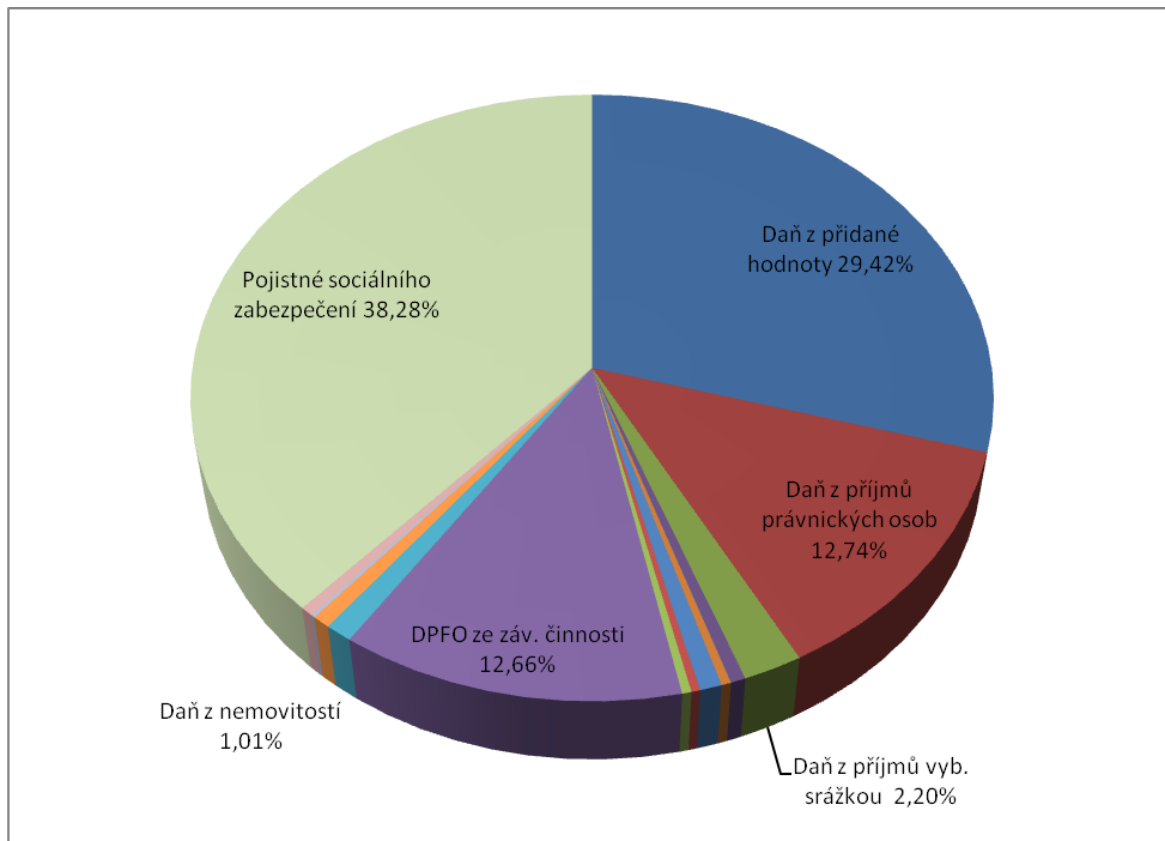
Daňový systém představuje souhrn několika různých daní, které mezi sebou mají různé vazby. Každá jednotlivá daň má svá negativa a pozitiva, proto je běžné, že ve státě existuje řada různých daní, které slouží k naplnění veřejných rozpočtů. Charakteristikou daňového systému je daňový mix, jenž vypovídá o tom, jakému typu daní dává daný stát přednost a jaký potlačuje. Na základě daňových výnosů do státního rozpočtu České

¹⁷ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 18

¹⁸ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 18; VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 45

¹⁹ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 45

republiky za rok 2013 zobrazených v grafu níže (obrázek č. 1) lze říci, že v České republice je kladen důraz na příjmy z pojistného na sociálním zabezpečení a na daň z přidané hodnoty.²⁰

Obrázek 1: Daňový mix v českém daňovém systému v roce 2012
Zdroj: Finanční správa, Česká správa sociálního zabezpečení; vlastní úprava

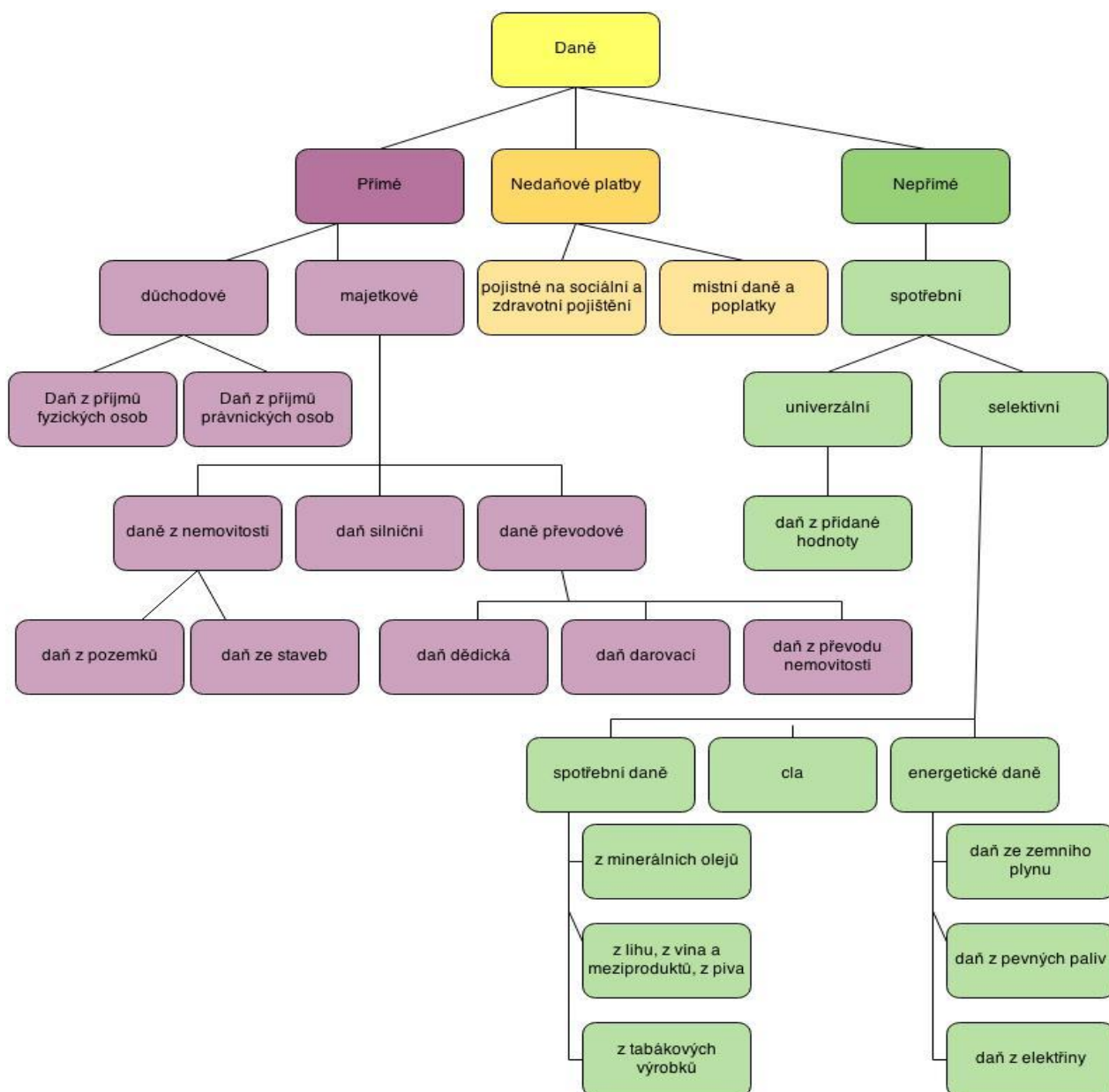
Daňový systém České republiky je ve svých rysech podobný daňovým systémům vyspělých evropských zemí. Daňové příjmy do státního rozpočtu pocházejí z přímých a nepřímých daní.

Přímé daně „platí poplatník na úkor svého důchodu a předpokládá, že je nemůže přenést na jiný subjekt“²¹. Obvykle jsou definovány jako daně důchodové, majetkové a daně z hlavy.

²⁰ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 47

²¹ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 29

Nepřímé daně implicitně „předpokládají, že subjekt, který daň odvádí, neplatí daň z vlastního důchodu, ale že je přenáší na jiný subjekt“²². Do této skupiny jsou zahrnuty daně ze spotřeby a obrátů, daně z přidané hodnoty a také cla.

Obrázek 2: Podrobná struktura daňového systému České republiky
 Zdroj: VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, vlastní úprava

²² KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 29

3.1.5 Charakteristika jednotlivých daní

V této části budou definovány jednotlivé daně, které jsou součástí daňového systému České republiky. Zvláštní pozornost bude zaměřena na daň z příjmů právnických osob a na daň z přidané hodnoty, neboť budou prvkem regresního modelu v analytické části.

Důchodové daně tvoří značnou část příjmů do státního rozpočtu. Pro svou adresnost a kvůli sociálním prvkům jsou často využívány jako nástroj regulace. Pozitivem je, že jsou viditelné a vyhovují principu daňové spravedlnosti. Na druhé straně působí negativně na nabídku práce a úspory. Důchodové daně nebo také daně z příjmů jsou dvě, daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob.²³

Daň z příjmů právnických osob dopadá na všechny právnické osoby. V souvislosti s touto daní se můžeme setkat ještě s dalšími pojmenováními jako důchodová daň korporací nebo daň ze zisku korporací. Předmětem daně jsou veškeré příjmy z činností a z nakládání s majetkem. Základ daně je odvozen od účetního výsledku hospodaření před zdaněním a poté snížen o několik odpočtů. Může tedy dojít k tomu, že účetní a daňový zisk se budou významně odlišovat. Sazba daně z příjmů je lineární, tedy stejná pro všechny právnické osoby.²⁴ Při stanovování sazby daně se bere v úvahu sazba daně z příjmů fyzických osob. Důvodem je snaha, aby se lidé nerozhodovali, zda budou investovat prostřednictvím společností nebo na vlastní účet.²⁵ Pro rok 2014 je sazba daně stanovena na 19%. Tato daň bývá často kritizována zejména z následujících důvodů:²⁶

- není nutné zdaňovat zisky společností, neboť ty se později stávají osobními důchody, které jsou samostatně zdaňovány daní z příjmů fyzických osob;
- společnosti přesouvají daň na jiné subjekty prostřednictvím zvýšení cen za prodávané zboží, daň tedy nakonec dopadá na spotřebitele;
- „je obtížné definovat zdanitelný zisk“;

²³ HOLMAN, R., *Ekonomie*

²⁴ zákon č. 586/1992 Sb., část druhá

²⁵ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 59

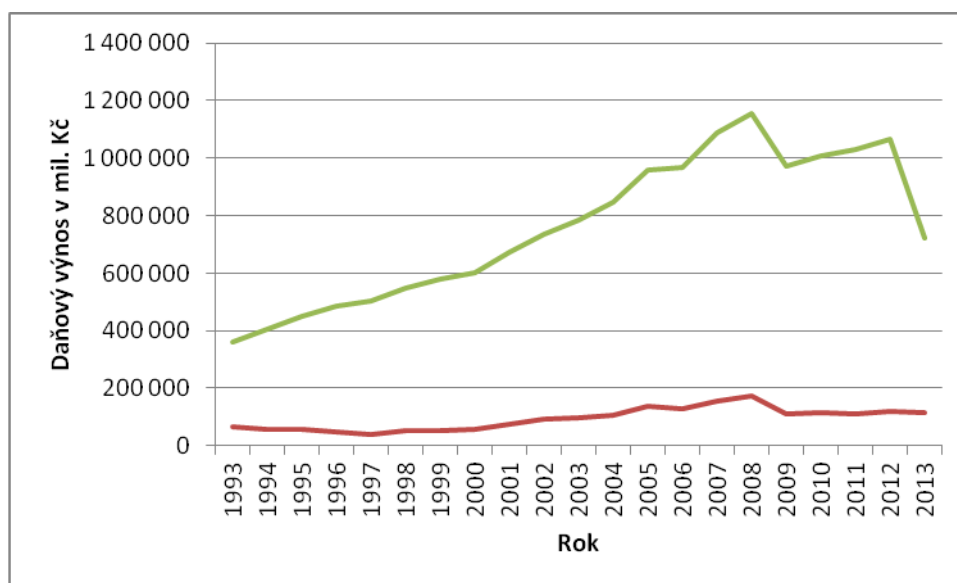
²⁶ Tamtéž, str. 58

- problém dvojího zdanění, který se týká zdanění dividend. Dividendy jsou poprvé zdaněny daní z příjmů právnických osob a poté daní z příjmů fyzických osob jako příjem akcionáře.

Daň z příjmů právnických osob má samozřejmě i dobré vlastnosti, mezi které patří:²⁷

- společnosti platí za využívání veřejných služeb a infrastruktury;
- daň kompenzuje omezenost ručení právnických osob za závazky, které ručí pouze do výše upsaného kapitálu;
- „jsou zdaňovány zisky, které by na personální úrovni unikly zdanění“;
- nástroj hospodářské politiky.

Výnos daně z příjmů právnických osob dosahuje v České republice průměrného výnosu 14% z celkových daňových i nedaňových příjmů státu. Objem vybraných daní je stabilní, jak lze vidět na obrázku číslo 3 níže.

Obrázek 3: Vývoj poměru daňových výnosů daně z příjmů právnických osob na celkových daňových i nedaňových příjmech státu v letech 1993-2013
Zdroj: Finanční správa, vlastní úprava

²⁷ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 58

Daň z příjmů fyzických osob „je univerzální daň, které podléhají veškeré zdanitelné příjmy jednotlivců“²⁸. Hlavní požadavek na tuto daň je redistribuce příjmů od bohatých k chudým a sociálně potřebným. Základem daně je pět druhů zdanitelných příjmů, z nichž nejdůležitější jsou příjmy ze závislé činnosti (mzdy a podobné příjmy), dále například nájemné nebo kapitálové výnosy.²⁹ Sazba daně z příjmů fyzických osob byla do roku 2008 stanovena jako progresivní.³⁰ Od tohoto roku byla změněna na lineární se sazbou 15%. Od roku 2014 byla nově do daní z příjmů fyzických osob převedena daň darovací.

Majetkové daně nepředstavují příliš velký podíl na příjmech státního rozpočtu, jedná se pouze o doplňkový zdroj financování. V této skupině jsou nejvýznamnější daně převodové, zatímco daně z nemovitostí představují příjmově stabilní, ale nízkou část.³¹

Daň z nemovité věci je příjmem těch obcí, ve kterých se nachází zdaňovaná nemovitost. Tuto daň je možné rozdělit ještě na dvě další poddaně, daň z pozemků a daň ze staveb. Základem daně z pozemků je výměra pozemků v m². Základem daně ze staveb je půdorys stavby v m².³²

Daň dědická je stejně jako daň darovací jednorázovou daní, jejichž základ daně je odvozen od hodnoty převáděného majetku. S účinností od 1. ledna 2014 je daň dědická zrušena a daň darovací byla převedena do daní z příjmů a je na ní uplatňována daňová sazba 15%.³³

Daň z převodu nemovitostí byla od 1. ledna 2014 nahrazena daní z nabytí nemovité věci. Základem daně je kupní cena nemovitosti nebo ocenění podle zákona o oceňování.³⁴ Sazba daně v roce 2014 je stanovena na 4%.

Velmi specifické postavení má daň silniční, která na jedné straně zdaňuje užívání vozidel, ale na straně druhé jde o daň uloženou na statek, který při svém provozu poškozují životní prostředí. Tuto daň je tedy možné zařadit jak mezi daně majetkové, tak i

²⁸ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 50

²⁹ zákon č. 586/1992 Sb.

³⁰ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 50

³¹ Tamtéž, str. 51

³² zákon č. 338/1992 Sb.

³³ předpis č. 340/2013 Sb.

³⁴ Tamtéž

mezi daně spotřební ekologické. Daň je placena uživateli motorových vozidel v pravidelných intervalech a její výnosy náleží do rozpočtu Fondu dopravní infrastruktury, kde jsou použity na výstavbu a údržbu silnic a dálnic.³⁵

Spotřební daně zdaňují spotřebu, rozdělují se na všeobecné a selektivní. V posledních letech jejich obliba vzrostla nejen v České republice, ale v celé Evropské unii. Vzhledem k tomu, že patří mezi nepřímé daně, zvýšení daňové sazby není pro spotřebitele tolik viditelné a pocíťované.³⁶

Daň z přidané hodnoty (DPH) je nejčastěji uplatňovanou spotřební daní. Výhodou této daně je, že může mít široký předmět daně (zahrnuje dodání zboží, poskytování služeb, převod nemovitostí apod.).³⁷ Daň z přidané hodnoty má tradičně dvě sazby, sníženou a základní. Důvodem pro více sazeb bývá snaha o snížení regresivnosti dopadu daně. Na předměty a služby základní potřeby jsou uvalovány nižší sazby, na luxusní statky naopak sazby vyšší. V roce 2014 je snížená sazba DPH stanovena na 15% a základní sazba je 21%. Daň z přidané hodnoty je předmětem mnoha diskuzí o vhodnosti zdanění spotřeby. Mezi její přednosti je zařazováno následující.³⁸

- neutralita daně vzhledem k volbě spotřebitelů i výrobců;
- zdanění služeb, u nichž jsou obvyklé daňové úniky;
- výhodnost pro mezinárodní obchod znamená, že vývozci mohou zboží exportovat bez daně;
- odolnost proti daňovým únikům zabezpečuje především systém refundací daně na základě evidence o dani;
- zajištění spolehlivých výnosů pro stát. V České republice představují výnosy z daně z přidané hodnoty stabilní příjem do státního rozpočtu. Mezi lety 1993 a 2013 se jejich podíl na celkových daňových i nedaňových příjmech

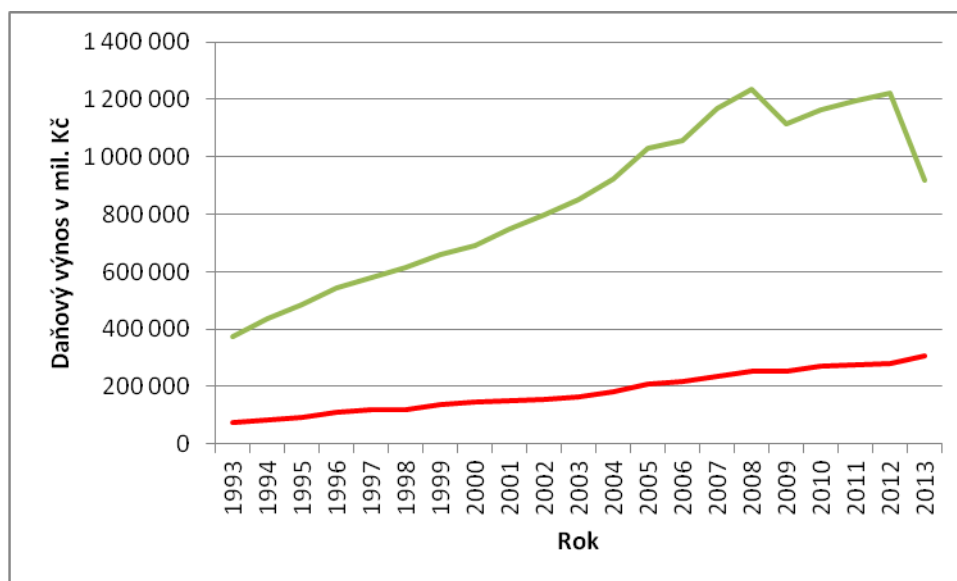
³⁵ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 54

³⁶ HOLMAN, R., *Ekonomie*

³⁷ VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 52

³⁸ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 65-66

státu pohyboval mezi 25% - 30%. Vývoj podílu příjmů z daně z přidané hodnoty na HDP lze vidět na obrázku č. 4.

Obrázek 4: Vývoj poměru daňových výnosů daně z přidané hodnoty na celkových daňových i nedaňových příjmech státu v letech 1993-2013
Zdroj: Finanční správa, vlastní úprava

V některých zemích světa daň z přidané hodnoty i přes své nesporné výhody nebyla zavedena, protože pro tyto země jsou její nevýhody natolik zásadní, že ji nechtějí vložit do svých daňových systémů. Jako nejčastější nevýhody daně z přidané hodnoty jsou uváděny:³⁹

- přechod na daň z přidané hodnoty je administrativně i politicky velice náročný a nese sebou mnoho technických problémů;
- nákladnost fungování daně jak pro plátce, tak i pro stát;
- obavy ze zvýšení inflace po zavedení daně.

³⁹ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie: Úvod do problematiky*, str. 66-67

Předmětem selektivní spotřební daně jsou komodity minerální oleje, líc, víno, pivo, tabákové výrobky. Základem daní je počet fyzických jednotek zboží.⁴⁰ Sazba daně se liší pro každou vyjmenovanou komodu.

Od roku 2008 jsou do daňového systému České republiky zařazeny daně z energií, někdy označované jako ekologické daně. Do této kategorie patří daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv a daň z elektřiny.⁴¹ Daně byly včleněny do daňového systému České republiky zejména z důvodu legislativního nařízení z Evropské unie, která považuje ochranu životního prostředí za jeden ze svých cílů.

Clu je zvláštní daň ze spotřeby, neboť jde o povinnou platbu spojenou s přechodem přes hranice státu. Význam cel v souvislosti se zaváděním volného pohybu zboží po zemích Evropské unie postupně klesá. V současné době podléhá clu pouze zboží, které pochází ze států mimo Evropskou unii.⁴²

Nedaňové platby znamenají pro státní rozpočet České republiky největší zdroj příjmů. Nejdůležitější platbou je pojistné sociálního pojištění, které je možné rozdělit na pojistné na veřejné zdravotní pojištění a na pojistné na sociální zabezpečení.⁴³

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění platí částečně zaměstnanec srážkou ze svého hrubého příjmu a částečně zaměstnavatel. Pojistné hradí všechny osoby, které mají příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.⁴⁴

Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je platba, která představuje souhrn dalších plateb a to konkrétně pojistné na nemocenské pojištění, pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné je rozděleno mezi zaměstnance a zaměstnavatele. Zaměstnanci se sráží část z jeho hrubého platu a zaměstnavatel hradí zbytek pojistného.⁴⁵

⁴⁰ zákon č. 353/2003 Sb.

⁴¹ zákon č. 261/2007 Sb.

⁴² VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., *Daňový systém 2010*, str. 53

⁴³ Tamtéž str. 54

⁴⁴ zákon č. 592/1992 Sb.

⁴⁵ zákon č. 589/1992 Sb.

3.2 Teorie Lafferovy křivky

Teorie Lafferovy křivky byla poprvé přednesena v prosinci 1974 na společné večeři profesora Arthura B. Laffera⁴⁶, Donadla Rumsfelda, Dicka Cheneyho a Juda Wanniskina. Během této večeře profesor Laffer načrtl na ubrousek křivku zobrazující vztah mezi daňovými sazbami a daňovými výnosy.⁴⁷

Lafferova křivka říká, že v případě změny daňové sazby působí na daňové výnosy dva efekty: aritmetický a ekonomický.

Aritmetický efekt znamená, že při snížení daňové sazby se daňové výnosy sníží o hodnotu snížení sazby a naopak. Ekonomický efekt znamená, že snížení daňové sazby má pozitivní efekt na růst práce, produktu a zaměstnanosti a naopak. Aritmetický efekt obvykle působí opačným směrem než ekonomický efekt.⁴⁸

Dle grafu Lafferovy křivky existují v ekonomice dvě daňové sazby, které přinášejí státu stejný daňový výnos. Při daňové sazbě 100% jsou daňové výnosy státu nulové, neboť neexistuje žádný základ pro zdanění. Vznikla by barterová ekonomika, aby se lidé vyhnuli 100% zdanění. Pokud je daňová sazba 0%, daňové výnosy státu jsou nulové, nastává stav anarchie při neexistenci státu. V tomto případě je produkce maximalizována a celkový výstup ekonomiky je limitován pouze touhou pracovníků po volném čase.⁴⁹

Mezi daňovou sazbou 0% a 100% leží Lafferova křivka. Pokud vláda sníží daňovou sazbu pod 100% na bod A, dojde k nastartování produkce a výnosy z daní začnou plynout do státní pokladny. Na druhé straně pokud lidé pocítí, že potřebují alespoň minimální vládu, ta určitě zvýší daň nad 0% do bodu B, neboť potřebuje mít prostředky pro zajištění základního fungování státu. Pro určitou část ekonomiky bude mezní ztráta důchodu při zvýšení daně příliš vysoká, a proto dojde ke vzniku barterové ekonomiky případně se lidé rozhodnou snížit svůj pracovní čas a zvýšit spotřebu volného času.⁵⁰

⁴⁶ Arthur B. Laffer je jedním z hlavních představitelů ekonomie strany nabídky, zakladatelem a předsedou Lafferovy asociace.(zdroj: Laffer, 2004)

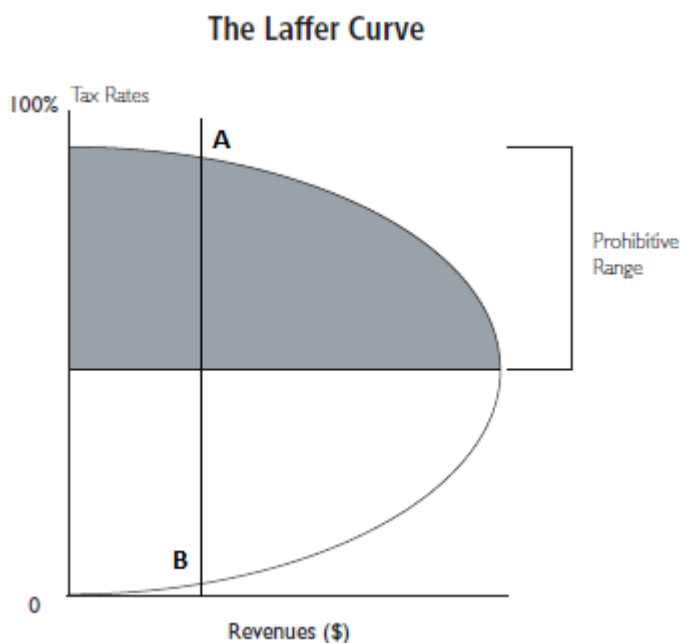
⁴⁷ LAFFER, A. B., *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*, 2004

⁴⁸ LAFFER, A. B., *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*, 2004

⁴⁹ WANNISKI, J., *Taxes, revenues, and the „Laffer curve“*, 1978

⁵⁰ LAFFER, A. B., *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*, 2004

Podle Wanniskina může také dojít k tomu, že při vyšší daňové sazbě si lidé budou chtít udržet svůj důchod po zdanění co nejdelší dobu, budou tedy pracovat více, ale jejich produktivita práce bude klesat.⁵¹

Obrázek 5: Lafferova křivka

Zdroj: LAFFER, A. B., *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*, 2004, vlastní úprava

V bodech A i B vláda získává stejné daňové výnosy. V bodě B si voliči přejí více státem poskytovaného zboží a služeb (například dálnice, mosty, vzdělávání), i za cenu toho, že budou vystaveni vyšší daňové sazbě. V bodě A voliči preferují nižší daňovou sazbu, která jim přinese více soukromých statků a služeb.⁵²

Lafferova křivka sama o sobě neříká, zda při snížení daňové sazby dojde k poklesu nebo růstu daňových výnosů. Změna výnosů závisí na dalších okolnostech, jako je současný daňový systém, správné načasování, o kolik se daň sníží, velikost neoficiální ekonomiky tzv. černého trhu apod. Pokud je současná daňová sazba v ekonomice příliš vysoká, snížení daní povede ke zvýšení daňového výnosu, neboť se zvýší celkový výstup,

⁵¹ WANNISKI, J., *Taxes, revenues, and the „Laffer curve“*, 1978

⁵² LAFFER, A. B., *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*, 2004

zaměstnanost a produkce. V tomto případě, kdy se ekonomika nachází v zakázané zóně, ekonomický efekt převáží aritmetický efekt.⁵³

Lidé nepracují pro to, aby platili daně, ale proto, aby si po zaplacení daně mohli koupit to, co uspokojí jejich potřeby. Příliš se tedy nezajímají o to, jak vysoká je daň, kterou zaplatí, ale spíše o to, jaká bude výše důchodu, který jim po zaplacení daně zůstane. Čím vyšší současná daňová sazba, tím větší bude ekonomický dopad snížení daní. V případě systému progresivního zdanění, bude mít procentní snížení daňové sazby větší pozitivní dopad na skupiny s vyšším zdaněním, než na skupiny s nižším zdaněním.⁵⁴

Jak bylo uvedeno výše, lidé se zajímají o to, jak dosáhnout na důchod po zaplacení daní, který by uspokojil jejich potřeby. Proto, aby jej dosáhli, mohou měnit čas, kdy pracují, jak dlouho pracují a kdy spotřebovávají. Načasování změny daňové sazby je důležité, neboť nižší očekávaná daňová sazba v budoucnu může přimět lidi ke snížení současné ekonomické aktivity a její odložení do budoucna. Stejně tak je nezbytné uvědomit si národní rozdíly v daňových sazbách.⁵⁵ V současné době je obvyklé, že jsou lidé ochotni přestěhovat se do oblastí s nižší daňovou sazbou.

3.3 Kritika Lafferovy křivky

Jedním z kritiků Lafferovy křivky byl David Henderson⁵⁶, který uznává, že Lafferova křivka by se mohla přibližovat realitě v krajních bodech a jejich okolí, tedy při daňové sazbě 0% a 100%, kdy jsou daňové výnosy rovny nule. Podle Hendersona, křivka není tak hladká, jak uvádí Laffer. Na obrázku číslo 6 je uvedena pozměněná Lafferova křivka, kterou Henderson vysvětluje tak, že lidé i při snížení daňové sazby nemusí nutně chtít pracovat více. Tento posun znázorňují body A a B na obrázku, lidé při snížení daňové sazby začali kupovat více volného času na úkor práce, tedy důchodový

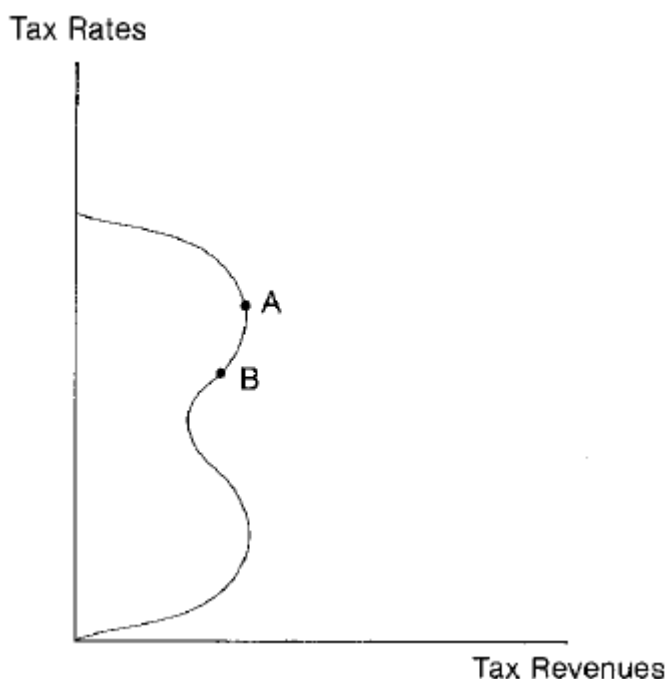
⁵³ LAFFER, A. B., *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*, 2004

⁵⁴ LAFFER, A. B., *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*, 2004

⁵⁵ LAFFER, A. B., *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*, 2004

⁵⁶ David Henderson je vědeckým pracovníkem na Hooverově institutu při Standfordské univerzitě a také profesorem ekonomie na Graduate School of Business and Public Policy.(zdroj: David R. Henderson, 25. 2. 2014)

efekt převýšil substituční efekt. Došlo ke snížení daňového základu a také k hlubšímu propadu daňových výnosů.⁵⁷

Obrázek 6: Komplexnější Lafferova křivka

Zdroj: HENDERSON, D., *Limitations of the Laffer Curve as a Justification for Tax Cuts*, 1981

Laffer tuto situaci neuvažoval, neboť předpokládal, že při snížení daňové sazby dojde ke snížení výdajů státu a také ke snížení reálného důchodu lidí, což je přiměřeně snížit poptávku po volném čase. Zde Henderson poznamenává, že Laffer opomněl vzít v úvahu, že lidé více hodnotí zboží a služby, které si mohou sami koupit, než ty, které dostanou od státu. Snížení daňové sazby zvýší reálný důchod, jak správně předpokládal Laffer, ale zároveň zvýší i poptávku po volném čase. Velikost zvýšení daňových výnosů závisí na elasticitě nabídky práce, tedy na tom, kolik pracujících reaguje na rostoucí podněty. Dle Hendersona ekonomové zabývající se elasticitou nabídky práce zjistili, že u mužů je elasticita nulová a u žen se pohybuje mezi 0,6 a 2,1. Tyto hodnoty ovšem nelze brát úplně vážně, neboť ekonomové se při jejich zjišťování dopustili několika chyb. Nikdo z nich nebral v úvahu intenzitu práce, ale jen počet odpracovaných hodin, a většina z nich také

⁵⁷ HENDERSON, D., *Limitations of the Laffer Curve as a Justification for Tax Cuts*, 1981

nepředpokládala, že se lidé rozhodují o množství práce na základě životního plánu, a nikoli na základě změny současné mzdy.⁵⁸

Pokud snížení daňové sazby povede ke snížení daňových výnosů, dle Laffera bude počáteční ztráta v daňových výnosech pokryta díky ekonomickému růstu během následujících maximálně dvou let. Během té doby by stát měl snižovat výdaje, aby nedocházelo k navyšování schodku. Pokud takto neučiní, začne prodávat dluhopisy, což v budoucnu povede ke zvýšení daní nebo inflaci. Původní snížení daní z příjmů změní strukturu daní, ale zdanění jako celek se nezmění a Lafferův argument se může zhroutit. Nižší příjmová daň může podnítit nárůst produkce, ovšem očekávání budoucího zvýšení daně nebo inflace od zvýšení produkce odrazují.⁵⁹

Pro obhajobu snižování daní není nutné používat pouze Lafferova argumentu. Existuje mnoho důvodů pro nižší zdanění, například zdanění nám bere, co je naše, bere nám svobodu použít důchod tak, jak chceme a také usnadňuje vládám vést války. Ovšem podle Hendersona: „*Argument pro snížení daní postavený na základě Lafferovy křivky je jen hradem z písku.*“⁶⁰

Další článek kritizující Lafferovu křivku napsal Max Moszer⁶¹ v roce 1981. Moszer Laffera kritizuje za to, že vytvořením své teorie jen podpořil poptávku po nižším zdanění a že Lafferova křivka je jen zobecněním poptávky po práci lidí, se zvyšující se daňovou sazbou poptávka po práci klesá. Z toho plyne, že lidé chtějí nižší daňovou sazbu, protože poté by poptávali více práce, anebo chtějí nižší daňovou sazbu, aby jejich poptávka po práci byla pořád stejná, ale jejich důchod po zdanění vzrostl. Podle Moszera nezáleží na tom, zda proces následující po zvýšení daňové sazby funguje díky poptávkovému mechanismu, kdy vyšší daňové sazby snižují poptávku po práci, nebo díky stimulačnímu mechanismu, kdy vyšší daňové sazby vedou k požadavku na vyšší odměny při stejném

⁵⁸ HENDERSON, D., *Limitations of the Laffer Curve as a Justification for Tax Cuts, 1981*

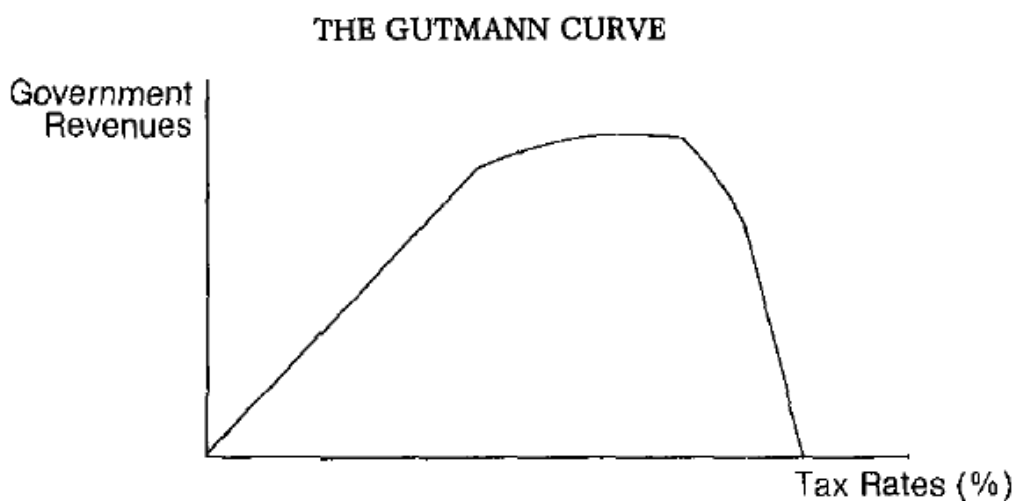
⁵⁹ HENDERSON, D., *Limitations of the Laffer Curve as a Justification for Tax Cuts, 1981*

⁶⁰ HENDERSON, D., *Limitations of the Laffer Curve as a Justification for Tax Cuts, 1981*

⁶¹ Max Moszer byl profesor Ekonomie na Virginia Commonwealth University. (zdroj: MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model, 1981*)

pracovním úsilím. Oba mechanismy vedou k podobnému výsledku: vyšší daňové sazby snižují ochotu pracovat, to snižuje celkový výstup a také celkové daňové výnosy státu.⁶²

Přístup ekonomie strany nabídky k fiskální politice je založen na tvrzení, že čím vyšší daňová sazba, tím vyšší podněty k substituci práce volným časem, neboť snížení odměny za práci také snižuje náklady volného času. Progresivní struktura zdanění tento efekt ještě urychluje. Jude Wanniski ve své práci poznamenává, že v případě vysokého zdanění nebudou lidé pracovat v oficiální ekonomice, aby většina jejich důchodu byla zdaněna vládou. Za účelem vyhnutí se vysokým daním se lidé přesunou do šedé ekonomiky, která je založena na hotovosti a barterovém obchodě. Z toho vyplývá, že vysoké daně vedou ke kriminálnímu chování. Existence šedé ekonomiky snižuje celkový výstup, protože produktivita není dostatečně velká z důvodu neoptimální specializace a směny na trhu. Jako vyjádření nesouhlasu s Lafferovou křivkou použil Moszer ve své kritice graf tzv. Gutmannovy křivky⁶³, která je velmi podobná Lafferově křivce, jak je vidět na obrázku č. 7 níže, ale je zešikmená doprava, aby ukázala, že vládní výnosy z daní jsou maximalizovány při daňové sazbě vyšší než 50%.⁶⁴

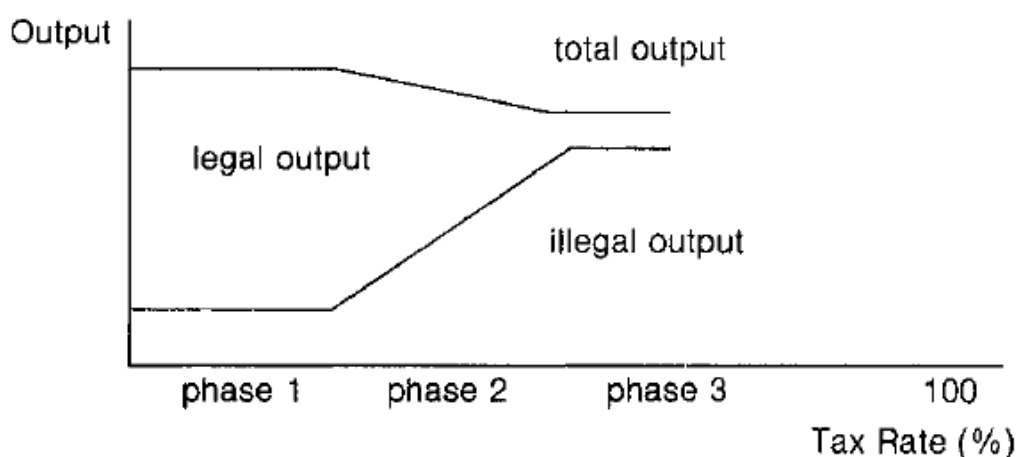
Obrázek 7: Gutmannova křivka
Zdroj: MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

⁶² MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

⁶³ Guttmannovu křivku představil Peter M. Gutmann v roce 1979 ve svém článku „Taxes and the Supply of National Output“. MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

⁶⁴ MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

Gutmannův efekt, přesun z oficiální ekonomiky do šedé ekonomiky při zvýšení daňové sazby a naopak, říká, že dopad zvýšení daňové sazby je znatelnější na vládní výnosy než na celkový výstup. Přesun z oficiální do šedé ekonomiky obsahuje i přechodnou fázi, během které se lidé vyhýbají placení daní a vznikají daňové úniky. Moszer analyzoval funkci celkového výstupu a rozdělil ji do tří fází, které jsou znázorněny na obrázku číslo 8. V první fázi, kdy je daňová sazba nízká, existuje oficiální výstup a malá část výstupu z šedé ekonomiky. Ve druhé fázi dojde ke zvýšení daňové sazby, což povede ke snížení celkového výstupu a zároveň zvýšení výstupu ze šedé ekonomiky. Ve třetí fázi se šedá ekonomika dostává na své maximum, další růst daňové sazby už nemůže vést k většímu přesunu produkce do šedé ekonomiky.⁶⁵

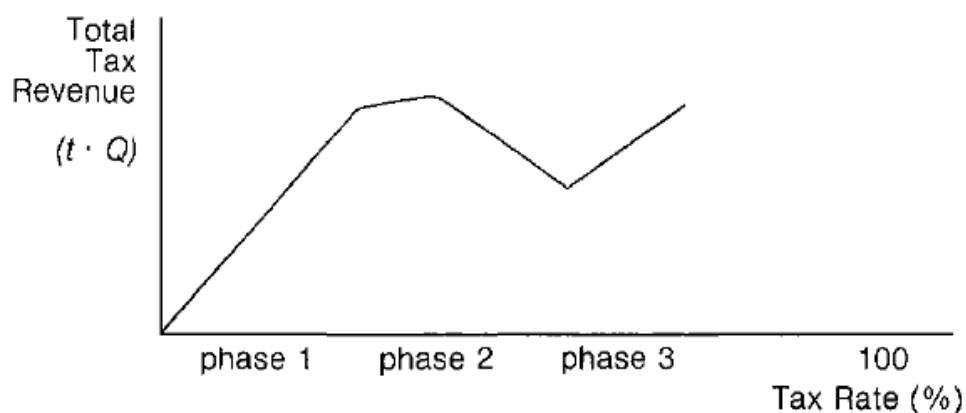

Obrázek 8: Reakce výstupu na změny v daňové sazbě
 Zdroj: MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

Jak již bylo uvedeno výše, zvýšení daňové sazby má jiný dopad na celkový výstup a na daňové výnosy státu. Funkce daňových výnosů státu je zobrazena na obrázku číslo 9. V první fázi při zvýšení daňové sazby celkový výstup zůstává stejný, ale daňové výnosy státu rostou. Během druhé fáze výstup klesá s rostoucí daňovou sazbou, zatímco daňové výnosy státu rostou, ale jen do určitého bodu, od kterého začnou klesat. Ve třetí fázi šedá ekonomika dosáhne svého maxima a ekonomická aktivita svého minima, poté se daňové výnosy státu stávají opět rostoucími. Na základě dalších faktorů Moszer argumentuje,

⁶⁵ MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

že Lafferova křivka nemůže dosáhnout svého maxima při 50% průměrné daňové sazbě a nemůže jít o hladkou, dobře se chovající funkci.⁶⁶

Obrázek 9: Křivka daňových výnosů
Zdroj: MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

V části zabývající se mikroekonomickými aspekty Moszer bere v úvahu daň z příjmů, jako rozdíl mezi cenou, který obdrží majitel výrobního faktoru, a náklady placenými firmou. Po uvalení daně vlastníci výrobních faktorů sníží objem práce, který chtějí nabízet. Uvalení daně posouvá nabídkovou křivku směrem nahoru. Dopad daně závisí nejen na elasticitě nabídkové křivky, ale také na elasticitě křivky poptávky. Jen v případě dokonale neelastické poptávky je celá daň uvalena na kupující, a to bez ohledu na elasticitu nabídkové křivky. Nabídková křivka domácností není motivována dosahováním zisku, jako je tomu u firem. Domácnosti se střetávají s různými možnostmi, jak umístit své výrobní faktory, práci a kapitál. Tato možnost substituce způsobuje, že kapitál i práce jsou umístěny tam, kde jsou nejhodnotnější nebo nejméně nákladné. Při růstu daňové sazby vzniká potřeba navyšovat množství výrobních faktorů, neboť domácnosti si chtějí udržet svůj předchozí životní standard. Čím silnější touha po udržení životního standardu, tím větší bude tendence pro posun křivky nabídky.⁶⁷

Předposlední část Moszerova článku je věnována makroekonomickým aspektům. Tradiční teorie říká, že není možné určit, jaký dopad bude mít snížení daňové sazby

⁶⁶ MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

⁶⁷ MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model*, 1981

na touhu pracovat, zda se sníží či vzroste. Je to závislé na tom, zda důchodový efekt převýší či nepřevýší velikost substitučního efektu. Profesor Laffer pracoval s plátcí daní a příjemci transferů jako s jednou skupinou. Ztráty plátců daní se stanou pozdějšími zisky příjemců transferů, součet jejich důchodových efektů se proto blíží nule. Zbývá tedy pouze vliv substitučního efektu, který způsobuje pokles důchodu i výstupu. Ale Moszer namítá, že není důvod předpokládat, že důchodové efekty obou skupin jsou identické v absolutní hodnotě. Velikost důchodových efektů závisí na individuálních preferencích každého člena společnosti.⁶⁸

V závěru Moszer uznává, že příspěvek Lafferovy křivky je značný, což nám připomíná, že ekonomie strany nabídky je důležitá a měla by být součástí ekonomicko-politických rozhodování. Nicméně stále zůstává nejistá schopnost poklesu daňové sazby vyvolat růst daňových příjmů. Zvýšení výstupu, které následuje po snížení daňové sazby, je podle Moszera spojeno s poptávkou a multiplikačním efektem. V případě, že není možné prokázat změny produktivity po snížení daňové sazby, stimulace nabídkové strany hraje sekundární roli v makroekonomické politice. Účinnějším nástrojem pro zvýšení výstupu a daňových výnosů je deregulace, která je pro stát snadněji ovladatelná, a její výsledky jsou měřitelnější, než při snižování daňových sazeb.⁶⁹

Další článek kritizující přístup Arthura Laffera napsali v roce 1982 společně James M. Buchanan⁷⁰ a Dwight R. Lee⁷¹. Podle autorů neexistuje žádný logický důvod pro snižování daňové sazby, pokud se nacházíme nad maximem daňových příjmů. Předpokládají, že existuje pouze jeden daňový základ a pouze jedna daňová sazba uvalená na tento základ. Další podmínkou je, že vláda se vždy snaží získat vyšší příjmy z daní. Je nezbytné si uvědomit, že politici na rozdíl od státu mají pro své rozhodování kratší období, které je obvykle určováno délkou volebního období.⁷²

⁶⁸ MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model, 1981*

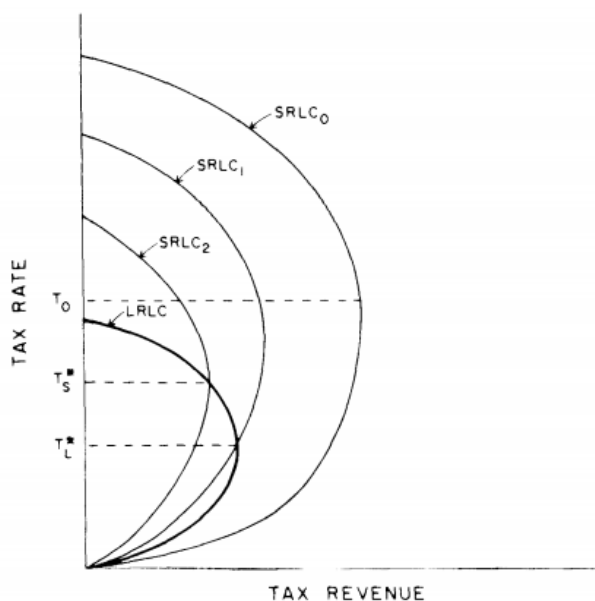
⁶⁹ MOSZER, M., *A Comment on the Laffer Model, 1981*

⁷⁰ James M. Buchanan byl americkým ekonomem a nositelem Nobelovy ceny za ekonomii za příspěvek k teorii veřejné volby. (zdroj: Encyclopedia Britannica, dne 25.2.2014)

⁷¹ Dwight R. Lee je vědeckým pracovníkem na Independent Institute a externí pracovník Southern Methodist University. (zdroj: The Independent Institute, dne 25.2.2014)

⁷² BUCHANAN, J. M. a LEE, D. R., *Politics, Time and the Laffer Curve, 1982*

Na obrázku číslo 10 níže je zobrazen průběh Lafferovy křivky v dlouhém a krátkém období, jak ji ve svém článku uvedli Buchanan a Lee. Dlouhé období je definováno jako období dostatečně dlouhé pro přizpůsobení se změnám daňových sazeb. Pro vládu s krátkým funkčním obdobím tedy není relevantní řídit se křivkou LRLC. Jedinou křivkou, která leží mimo množinu Lafferovy křivky dlouhého období je křivka $SRLC_0$. Průběh křivky ukazuje, že každý nárůst daňové sazby povede k růstu daňových příjmů států více v krátkém nežli v dlouhém období. Za předpokladu, že politici se zabývají pouze jedním obdobím, ve kterém jsou zvoleni, je zřejmé, že bod T^*_L není bodem optimální daňové sazby nastavené vládou. Vláda bude zvyšovat daňovou sazbu někam nad tento bod. Optimální daňová sazba T^*_S je určena bodem průniku krátkodobé Lafferovy křivky $SRLC_2$ a dlouhodobé Lafferovy křivky LRLC. Pouze v tomto bodě vláda maximalizuje krátkodobé daňové příjmy při neměnných sazbách. V bodě T^*_S neexistují žádné pohnutky politiků pro změnu daňové sazby.⁷³

Obrázek 10: Lafferova křivka v krátkém a v dlouhém období
Zdroj: BUCHANAN, J. M. a LEE, D. R., *Politics, Time and the Laffer Curve*, 1982

Snížení daňové sazby vede ke snížení daňových příjmů v krátkém období, a zároveň ke zvýšení daňových příjmů v dlouhém období, které je ale pro politiky

⁷³ BUCHANAN, J. M. a LEE, D. R., *Politics, Time and the Laffer Curve*, 1982

irelevantní. Ekonomové, kteří vylučují, že by se vláda mohla pohybovat po klesající části Lafferovy křivky, implicitně přijali předpoklad krátkého období. Naopak ti, kteří tvrdí, že snížení daňové sazby vede k růstu daňových tržeb, přijali předpoklad dlouhého období.⁷⁴

Po uplynutí více než třiceti let od popsání Lafferovy křivky vznikl další kritický článek z pera Vladimera Papavy⁷⁵. Podle autora byla původní Lafferova křivka vytvořena v makroekonomickém kontextu, vysvětlit ji proto lze jako závislost daňových příjmů na průměrné agregátní dani (AAT), nikoliv na individuálních daních.⁷⁶

Dle autora myšlenka i grafická interpretace Lafferovy křivky jsou založeny na několika nereálných principech:⁷⁷

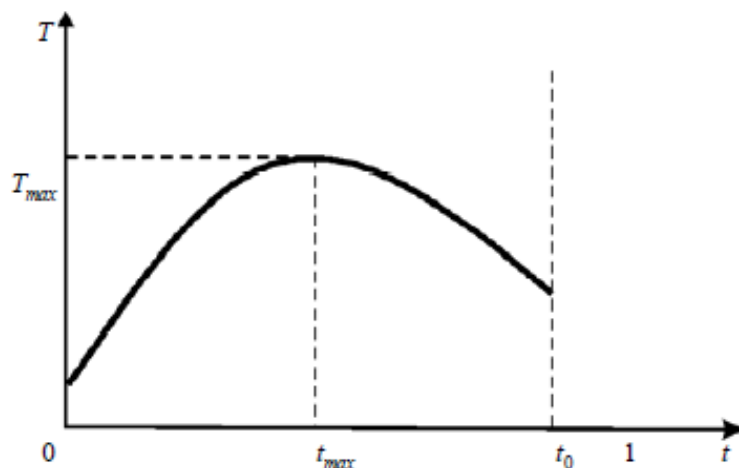
- 1) mezi daňovými sazbami 0% a 100% existuje bod maximalizující daňové příjmy.
- 2) hypotetické teze vyplývající z mezních situací, kdy při nulové daňové sazbě nebude existovat žádná vláda, neboť neexistují žádné prostředky pro její spravování. Naopak při stoprocentním zdanění dojde k neexistenci produkce a následně i k nulovým příjmům státu. Dle autora ovšem lze „*tento předpoklad vyvrátit dlouhou zkušeností s fungováním příkazových ekonomik*“. Z toho plyne, že Lafferova křivka nezahrnuje celý interval (0,1), ale pravděpodobně kratší v rozsahu (0, t_0), kde $0.5 < t_0 < 1$. Lafferova křivka s touto úpravou je zobrazena na obrázku číslo 11 níže.

⁷⁴ BUCHANAN, J. M. a LEE, D. R., *Politics, Time and the Laffer Curve*, 1982

⁷⁵ Vladimer Papava je profesorem ekonomie a vědeckým pracovníkem Institutu pro strategická a mezinárodní studia (GFSIS). (zdroj: Prof. Vladimer Papava, dne 25. 2. 2014)

⁷⁶ PAPAVAL, V. *Theoretical Foundations of the Laffer Curve*, 2008

⁷⁷ PAPAVAL, V. *Theoretical Foundations of the Laffer Curve*, 2008

Obrázek 11: Lafferova křivka včetně mezních podmínek
 Zdroj: PAPAVAL, V., *Theoretical Foundations of the Laffer Curve*, 2008

- 3) Lafferovu křivku nelze sestavit pro progresivní a regresivní formu zdanění. Jedinou možností je tedy předpoklad proporcionálního zdanění, které není v realitě až tak časté.
- 4) Je nutné započítat také vliv inflace, neboť daňové výnosy jsou uváděny v jejich nominální hodnotě a je tedy nutné provést přepočet na reálnou hodnotu.

Výsledkem mnoha teoretických studií je nemožnost použití konceptu Lafferovy křivky pro individuální daňové sazby, zejména pak pro daň ze zisku. Namísto agregátní průměrné daně je často používán koncept daňového zatížení, který je popsán jako poměr současných daňových příjmů plynoucích do státního rozpočtu na národním HDP. Tento koncept je poněkud sporný, neboť neobsahuje všechny daňové příjmy státu, které z jakéhokoliv důvodu neplynou do státního rozpočtu, a také neobsahuje tu část HDP, která je vytvořena šedou ekonomikou.⁷⁸

Změny daňových sazeb mají dopad nejen na fiskální oblast, ale i na produkční aspekty. Snížení AAT podpoří růst jak nabídky práce, tak i investic, což vede k růstu HDP a v dlouhém období i k růstu daňového základu. Za určitých podmínek existuje závislost

⁷⁸ PAPAVAL, V. *Theoretical Foundations of the Laffer Curve*, 2008

mezi růstem daňových příjmů státu a národním HDP na jedné straně a snížením průměrné agregátní daně (ATT) na straně druhé. Snížení daňové sazby podporuje nejen růst nabídky, ale také vytváří podmínky pro stimulaci poptávky. Výsledkem toho je, že nižší daně vedou ke zvýšení disponibilního důchodu, který je následně rozdělen mezi zboží a investice. Dle Keynesova přístupu tedy dojde k podpoře poptávky.⁷⁹

⁷⁹ PAPAŤA, V. *Theoretical Foundations of the Laffer Curve*, 2008

4 Analytická část

Obsahem analytické části je sestavení čtyř jednoduchých regresních modelů Lafferovy křivky. V první části budou vytvořeny Lafferovy křivky pro Českou republiku s použitím daně ze spotřeby a daně z příjmů korporací. V druhé části budou vytvořeny Lafferovy křivky pro státy Evropské unie s použitím daní ze spotřeby a daně z příjmů korporací.

4.1 Česká republika

Ze všech daní, které jsou součástí daňového systému České republiky, bude pro následující analýzu použita daň ze spotřeby a daň z příjmů korporací. Daň z příjmů korporací byla zvolena, protože se její sazba od jejího zavedení neustále snižuje a dále z toho důvodu, že má jednotnou sazbu. Tuto podmínku uvádí Papava ve svém článku jako nutnost pro sestavení Lafferovy křivky. Daně ze spotřeby byly vybrány, protože v sobě obsahují i daň z přidané hodnoty, která představuje největší zdroj příjmů státního rozpočtu.

Data potřebná pro konstrukci Lafferovy křivky byla získána z databáze Evropského statistického úřadu. Časová řada obsahuje údaje za roky 1995 až 2011. K analýze jsou použita data o výběru jednotlivých daní, o vývoji sazeb daní ve sledovaném období, o vývoji HDP a o vývoji podílu vybraných daní na HDP.

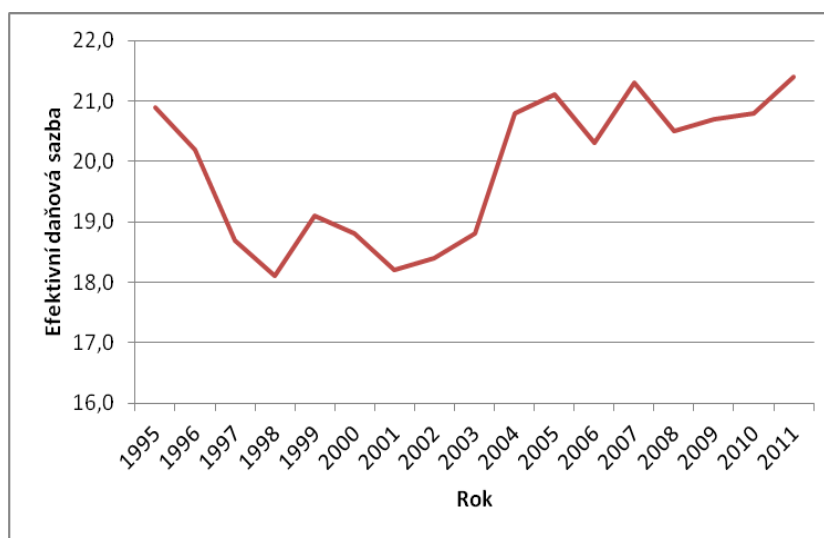
4.1.1 Daně ze spotřeby

Jak již bylo uvedeno v teoretické části, sazbu daně z přidané hodnoty tvoří dvě samostatné sazby, základní a snížená. Pro účely konstrukce Lafferovy křivky v této práci bude uvedena tzv. efektivní daňová sazba, kterou sleduje Evropský statistický úřad. Efektivní daňová sazba ze spotřeby je dle Eurostatu definována jako podíl všech spotřebních daní na výdajích na finální spotřebu všech domácností daného ekonomického území.⁸⁰ Daně ze spotřeby obsahují všechny nepřímé daně, selektivní i univerzální. Největší položku daní ze spotřeby tvoří příjmy z daně z přidané hodnoty. Další spotřební daně, mezi které patří například ekologické daně, cla nebo daně z lihu a cigaret, představují

⁸⁰ Eurostat, *Taxation trends in the European Union, 2010. str. 401*

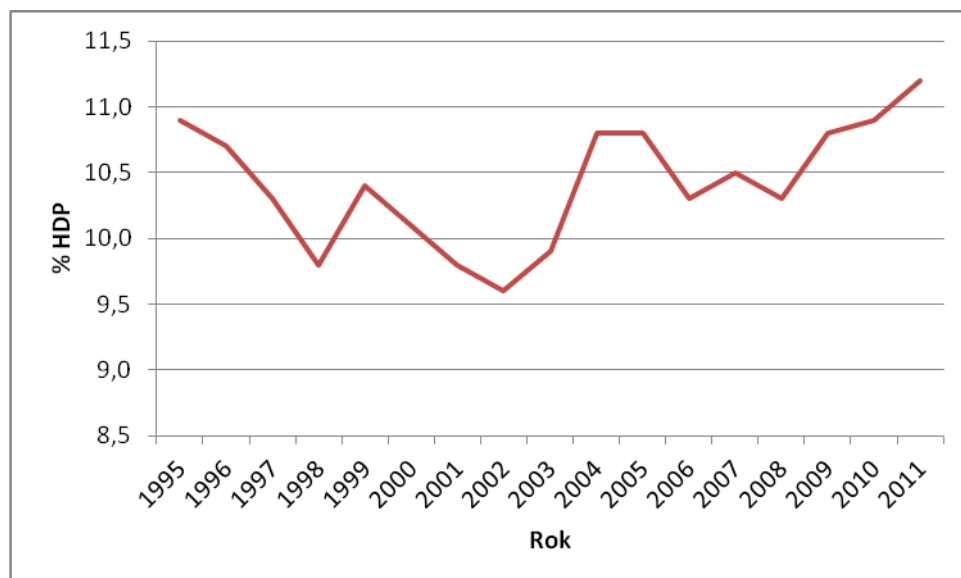
pouze zanedbatelný zdroj příjmů. V České republice se podíl selektivních spotřebních daní na celkovém objemu všech daňových i nedaňových příjmů pohybuje v řádu jednotek procent.

Z grafu (obrázek č. 12) uvedeného níže lze pozorovat, že mezi lety 1995-1998 byl zaznamenán pád efektivní daňové sazby daní ze spotřeby o 3 p. b. z 21% na 18%. Bankovní krize v roce 1998 znamenala velký zásah od výdajů státního rozpočtu. Graf ukazuje, že mezi lety 1998 a 1999 došlo k nárůstu efektivní daňové sazby o 1 p. b.. Od roku 2002 daňová sazba rostla, až se v roce 2005 dostala zpět na hodnotu z roku 1995.

Obrázek 12: Vývoj efektivní daňové sazby daní ze spotřeby
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Pro účely analýzy budou dále použity údaje o vývoji podílu daňových příjmů z daní ze spotřeby na celkovém HDP České republiky. Vývoj tohoto ukazatele je zobrazen na následujícím grafu (obrázek č. 13). Nárůst podílu daní na HDP v roce 1998 byl doprovázen nárůstem efektivní daňové sazby daně ze spotřeby. Podíl daní ze spotřeby na HDP od začátku období postupně klesal až na své minimum v roce 2002. Během začátku globální finanční krize v roce 2008 podíl rostl a v roce 2010 dokonce překonal hranici 11% HDP. Rostoucí podíl daně na HDP přesně kopíruje zvyšování efektivní daňové sazby daní ze spotřeby.

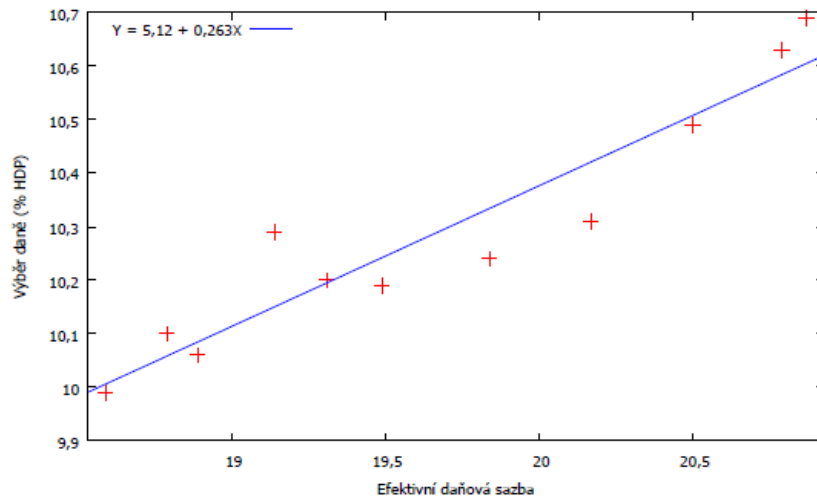

Obrázek 13: Vývoj podílu daní ze spotřeby na HDP v letech 1995 až 2011
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Z dostupných dat byla vytvořena jednoduchá regresní rovnice popisující vztah mezi daňovou sazbou daní ze spotřeby a podílem daní ze spotřeby na HDP za období 1995 – 2011. Časové řady obou proměnných byly očištěny pomocí sedmičlenných klouzavých průměrů. Výsledná regresní rovnice má tvar:

$$y = 5,11885 + 0,26288x$$

Směrnice v rovnici obsahuje kladné znaménko, z toho lze usuzovat, že existuje přímá závislost mezi efektivní daňovou sazbou daní ze spotřeby a podílem daňových výnosů daní ze spotřeby na hrubém domácím produktu České republiky. Tedy že při růstu daňové sazby roste i procento daňových výnosů na HDP, a naopak při poklesu daňové sazby klesá podíl daňových výnosů na HDP. Nárůst efektivní daňové sazby o jednotku povede dle výsledné regresní rovnice k nárůstu podílu daní ze spotřeby na HDP České republiky na 5,38 tedy o 0,26288.

Obrázek 14: : Závislost efektivní daňové sazby daní ze spotřeby a podílu daní ze spotřeby na HDP České republiky
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava program Gretl

Z výstupu analýzy provedené v ekonometrickém programu Gretl vyplývá, že koeficient determinace má hodnotu 0,8919, což značí silnou přímou závislost zkoumaných proměnných.

```

Model 2: OLS, za použití pozorování 1998-2008 (T = 11)
Závisle proměnná: seven_ave_percentGDP_VAT

```

	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota	
const	5,11885	0,600579	8,523	1,33e-05	***
seven_ave_rate_v~	0,262883	0,0305075	8,617	1,22e-05	***
Střední hodnota závisle proměnné		10,29000			
Sm. odchylka závisle proměnné		0,227068			
Součet čtverců reziduí		0,055739			
Sm. chyba regrese		0,078697			
Koeficient determinace		0,891895			
Adjustovaný koeficient determinace		0,879884			
F(1, 9)		74,25266			
P-hodnota (F)		0,000012			

Obrázek 15: Výstup z programu Gretl
Zdroj: program Gretl

Na obrázku č. 15 je možné vidět výstup z programu Gretl. Ve sloupci koeficient jsou uvedeny hodnoty koeficientů, díky nimž je možné sestavit regresní rovnici. Pro hladinu významnosti menší než 1% byla zamítnuta nulová hypotéza o statistické

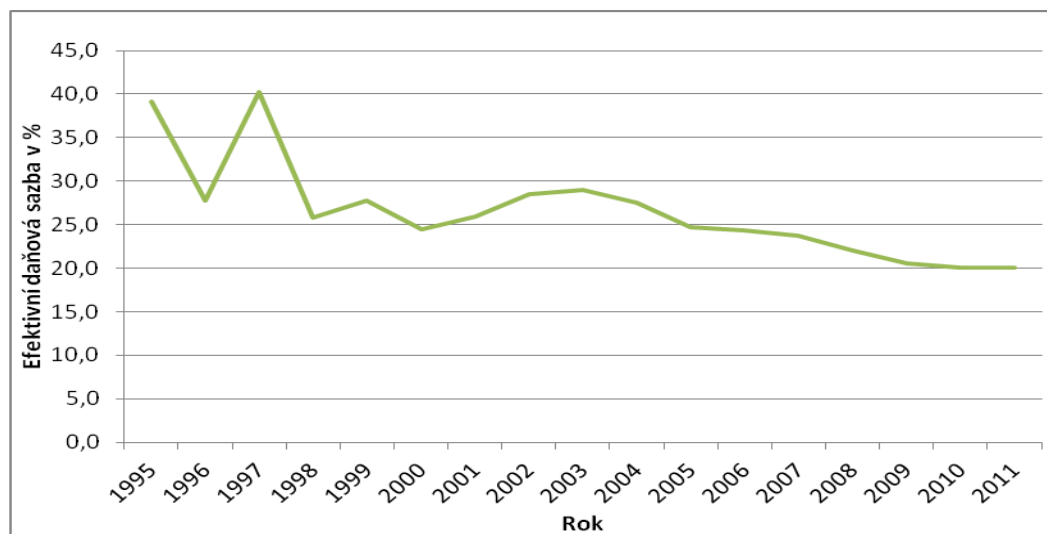
nevýznamnosti parametrů. Oba parametry jsou tedy na dané hladině významnosti statisticky významné. Další hodnoty ve výstupu představují průběžné výpočty nutné pro vytvoření regresního modelu. Hodnota testové statistiky F je 74,25266 a její kritická hodnota je rovna 5,12. Tento údaj potvrzuje, že nulová hypotéza neplatí. Posledním údajem ve výstupu je p-hodnota. Vzhledem k tomu, že uvedená hodnota je menší než hladina významnosti, můžeme říci, že nulová hypotéza byla zamítnuta oprávněně.

4.1.2 Daň z příjmů korporací

Efektivní sazba daně z příjmů korporací je dle Eurostatu definována jako souhrn daní z příjmů a zisků společností včetně zisků holdingů. Konkrétně se jedná o čisté operační zisky finančních i nefinančních společností, nájmy z pozemků placené či obdržené finančními i nefinančními společnostmi, dividendy vyplacené nebo obdržené finančními nebo nefinančními společnostmi, dividendy obdržené vládou, domácnostmi nebo příspěvkovými organizacemi apod.⁸¹ Na území České republiky lze do této daně zařadit daň z příjmů právnických osob a částečně daň z příjmů fyzických osob, ve které je obsaženo zdanění dividend.

Vývoj efektivní sazby daně z příjmů korporací je zobrazen na obrázku číslo 16. V roce 1995 byla sazba daně 39,1%. V následujících dvou letech došlo postupně k prudkému poklesu a následně růstu sazby nad 40%. Poté se sazba postupně snižovala, až v roce 2011 dosáhla 20%.

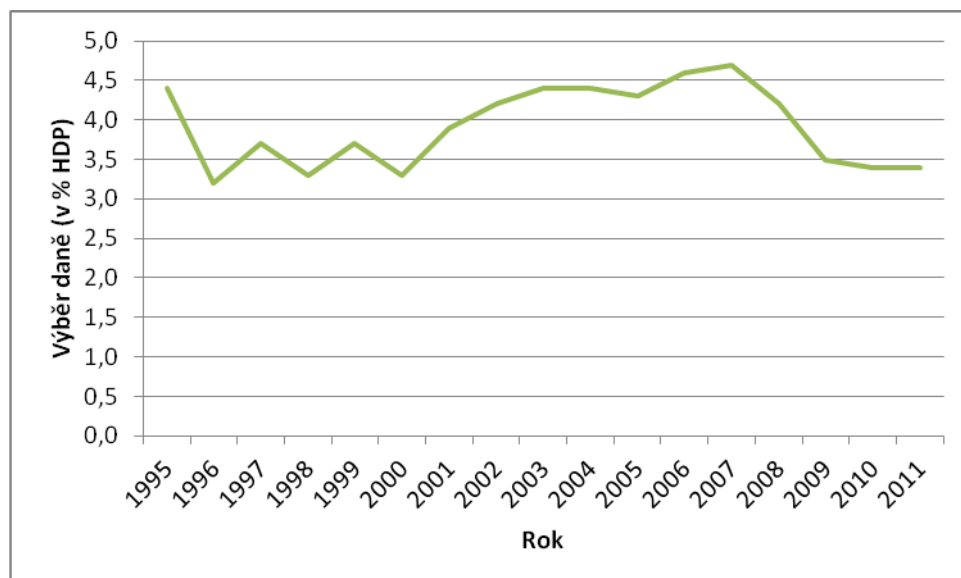
⁸¹ Eurostat, *Taxation trends in the European Union, 2010. str. 409*

Obrázek 16: Vývoj sazby daně z příjmů korporací v České republice v letech 1995 – 2011

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Na následujícím grafu (obrázek č. 17) lze vidět vývoj podílu daňových příjmů z daně z příjmů korporací na celkovém hrubém domácím produktu České republiky. Podíl daňových příjmů se ve sledovaném období pohyboval mezi 3% a 5% HDP. Od roku 2000 je pozorován trend nárůstu podílu vybrané daně na HDP. Tento růst byl přerušen v roce 2005 velmi mírným poklesem ze 4,4% na 4,3% HDP. V dalších dvou obdobích byla zaznamenána rostoucí tendence, která byla doprovázena klesající efektivní daňovou sazbou. Vlivem globální hospodářské krize podíl vybraných daní na HDP od roku 2007 prudce klesal, až se v roce 2009 ustálil na hodnotě 3,5% HDP. Ve stejném roce došlo ke stanovení efektivní daňové sazby na 20%.

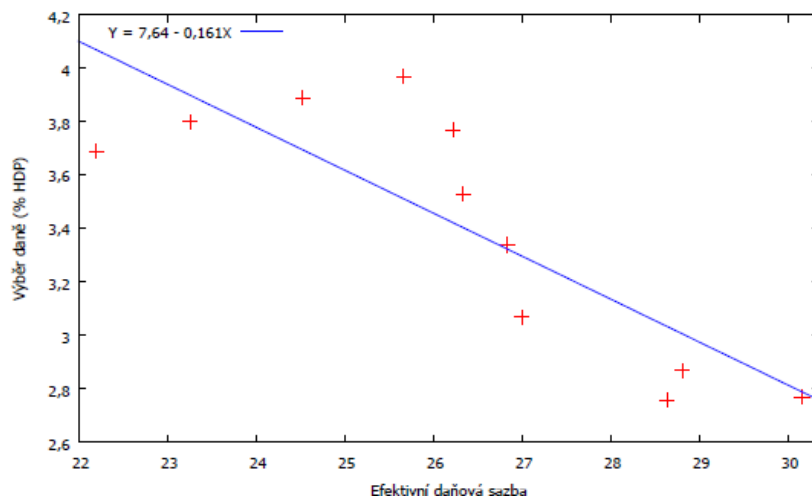

Obrázek 17: Vývoj podílu daně z příjmu korporací na hrubém domácím produktu České republiky v letech 1995 – 2011
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Časové řady obou proměnných byly očištěny sedmičlennými klouzavými průměry. Z dostupných dat byl sestaven regresní model. Z výsledků byla sestavena regresní rovnice, která má tvar:

$$y = 7,64309 - 0,16092x$$

Z grafu níže (obrázek č. 18) je zřejmé, že mezi oběma proměnnými je negativní vztah. Při růstu efektivní daňové sazby dojde k poklesu podílu daně na celkovém hrubém domácím produktu a naopak při poklesu efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací vzroste podíl této daně na celkovém HDP České republiky. Růst efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací o jednotku, vyústí v pokles podílu této daně na HDP České republiky na hodnotu 7,4827, tj. o 0,16092.

Obrázek 18: Závislost efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací a podílu daně z příjmů korporací na HDP České republiky
Zdroj: program Gretl

Na základě vytvořeného grafu (obrázek č. 18) a koeficientu determinace, který má hodnotu 0,682905, je patrné, že mezi proměnnými efektivní daňová sazba daně z příjmů korporací a podílu této daně na hrubém domácím produktu České republiky existuje relativně silná regresní závislost.

```

Model 1: OLS, za použití pozorování 1998-2008 (T = 11)
Závisle proměnná: seven_ave_percent_GDP_corp

```

	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota	
const	7,64309	0,966126	7,911	2,42e-05	***
seven_ave_rate_c~	-0,160915	0,0365503	-4,403	0,0017	***
Střední hodnota závisle proměnné		3,405455			
Sm. odchylka závisle proměnné		0,465024			
Součet čtverců reziduí		0,685708			
Sm. chyba regrese		0,276025			
Koeficient determinace		0,682905			
Adjustovaný koeficient determinace		0,647673			
F(1, 9)		19,38269			
P-hodnota (F)		0,001714			

Obrázek 19: Výstup z programu Gretl
Zdroj: program Gretl

Na obrázku č. 19 lze vidět výstup z programu Gretl. Ve sloupci koeficient jsou uvedeny hodnoty koeficientů, díky nimž je možné sestavit regresní rovnici. Pro hladinu významnosti menší než 1% byla zamítnuta nulová hypotéza o statistické nevýznamnosti

parametrů. Oba parametry jsou tedy na dané hladině významnosti statisticky významné. Další hodnoty ve výstupu představují průběžné výpočty, které slouží pro vytvoření regresního modelu. Hodnota testové statistiky F je 19,38269 a její kritická hodnota je rovna 5,12. Tento údaj potvrzuje, že nulová hypotéza neplatí. Údaj p-hodnota je poslední, podle kterého lze zhodnotit, zda nulová hypotéza platí. Vzhledem k tomu, že uvedená hodnota 0,001714 je menší než hladina významnosti, můžeme říci, že nulová hypotéza byla zamítnuta oprávněně.

4.2 Evropská unie

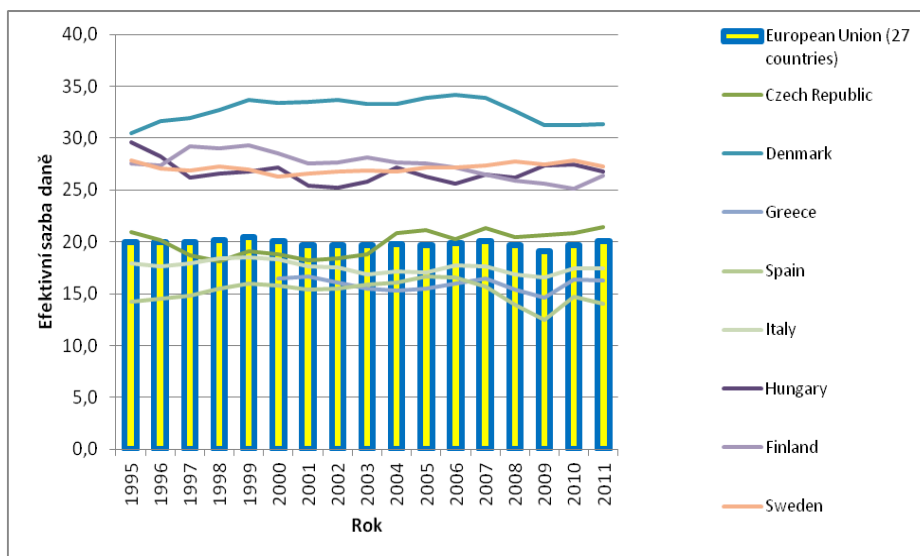
Pro sestavení Lafferovy křivky pro státy Evropské unie byly použity stejné daně jako pro Českou republiku. Jedná se tedy o daně ze spotřeby a o daň z příjmů korporací. Tyto daně byly zvoleny, protože se objevují ve všech nebo téměř ve všech daňových systémech členských států Evropské unie.

Data použitá při analýze byla získána z databáze Evropského statistického úřadu. Časová řada obsahuje údaje za roky 1995 až 2011. K analýze jsou použita data o vývoji efektivních sazeb daní ve sledovaném období, o vývoji podílu vybraných daní na HDP a o vývoji HDP.

4.2.1 Daně ze spotřeby

Jak již bylo uvedeno výše, daně ze spotřeby představují podíl všech spotřebních daní na výdajích na finální spotřebu všech domácností daného ekonomického území.⁸² Vývoj efektivní daňové sazby daní ze spotřeby pro členské státy Evropské unie je zobrazen na grafu níže (obrázek č. 20). Nejvyšší daňovou sazbou můžeme nalézt v Dánsku, Švédsku, Finsku a Maďarsku. V severských zemích je tradičně vyšší zdanění než v jiných částech Evropy, neboť tamější hospodářství je založeno na vysokém sociálním přerozdělování. Mezi země s nejnižší daňovou sazbou daní ze spotřeby patří Španělsko, Řecko a Itálie. Modrozluté sloupce zobrazují průměrný vývoj efektivní daňové sazby pro celou Evropskou unii. Sazby uvalované v České republice se pohybují právě kolem tohoto průměru.

⁸² Eurostat, *Taxation trends in the European Union, 2010*. str. 401

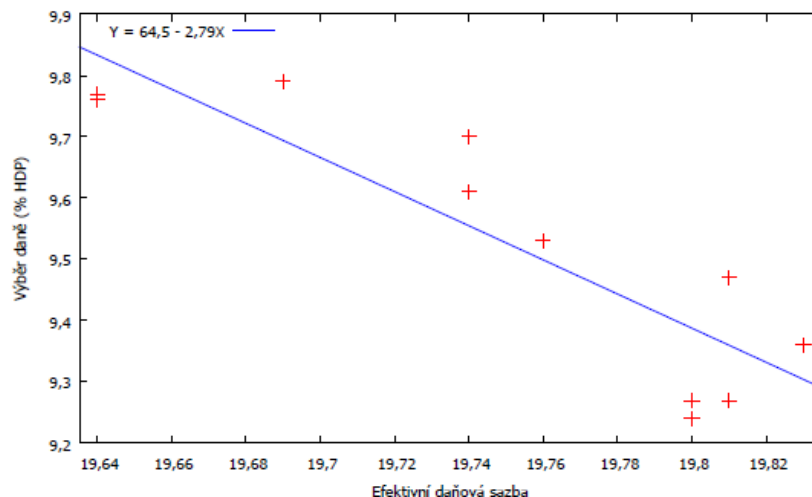
Obrázek 20: Vývoj efektivní daňové sazby daní ze spotřeby v členských státech Evropské unie v letech 1995 až 2011

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Pro sestavení Lafferovy křivky pro daně ze spotřeby členských států Evropské unie byla jak data o efektivní daňové sazbě, tak i data o podílu daní ze spotřeby na HDP v jednotlivých státech přepočítána pomocí váženého průměru. Jako váhy v tomto výpočtu byly použity hodnoty hrubých domácích produktů jednotlivých členských států, jak je uvádí Eurostat. Následně byly získané údaje z časových řad očištěny pomocí sedmičlenných klouzavých průměrů. Pomocí získaných hodnot byl vytvořen regresní model a sestavena rovnice ve tvaru:

$$y = 64,3565 - 2,7852x$$

Rovnice signalizuje, že při růstu efektivní daňové sazby daní ze spotřeby dojde k poklesu podílu těchto daní na hrubých domácích produktech členských zemí Evropské unie. A stejně tak pokles efektivní daňové sazby způsobí nárůst podílu těchto daní na HDP členských zemí Evropské unie. Při růstu efektivní daňové sazby o jednotku, dojde k poklesu podílu této daně na hrubém domácím produktu členských zemí EU na hodnotu 61,5713, tj. o 2,7852. Tuto regresní závislost lze pozorovat na obrázku číslo 21.

Obrázek 21: Závislost efektivní daňové sazby daní ze spotřeby a podílu daní ze spotřeby na HDP států Evropské unie
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Výstup z programu Gretl uvedený níže (obrázek č. 22) obsahuje hodnotu koeficientu determinace 0,779155, která potvrzuje, že mezi oběma proměnnými modelu je silná regresní závislost.

```

Model 2: OLS, za použití pozorování 1998-2008 (T = 11)
Závisle proměnná: sevenP_percentGDP_vat_EU

```

	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota	
const	64,5356	9,76254	6,611	9,81e-05	***
sevenP_rate_vat_~	-2,78524	0,494280	-5,635	0,0003	***
Střední hodnota závisle proměnné		9,524545			
Sm. odchylka závisle proměnné		0,215609			
Součet čtverců reziduí		0,102665			
Sm. chyba regrese		0,106804			
Koeficient determinace		0,779155			
Adjustovaný koeficient determinace		0,754617			
F(1, 9)		31,75260			
P-hodnota (F)		0,000320			

Obrázek 22: Výstup z programu Gretl
Zdroj: program Gretl

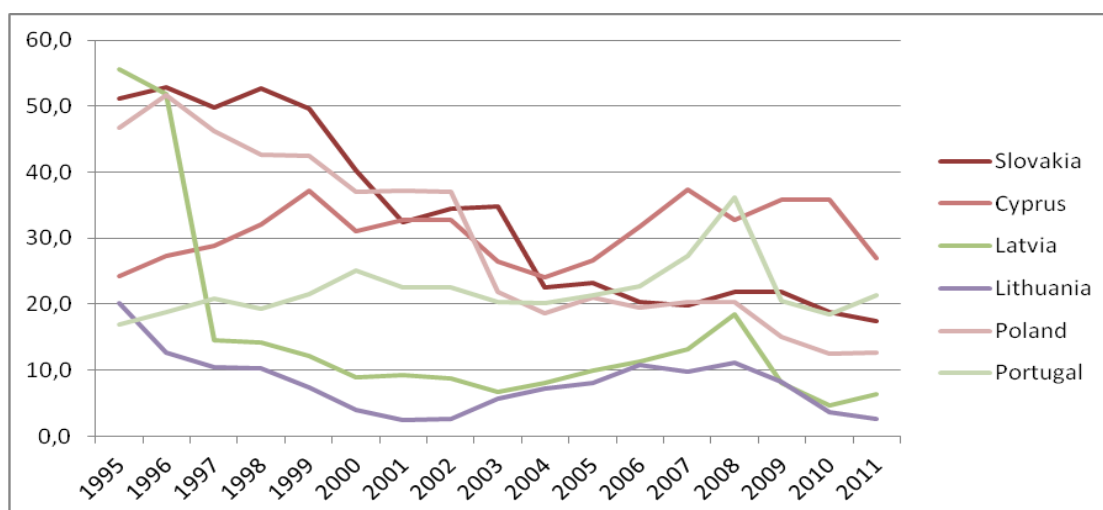
Z výstupu z programu Gretl je možné vyčíst, že ve sloupci koeficient jsou uvedeny hodnoty koeficientů, díky nimž je možné sestavit regresní rovnici. Pro hladinu významnosti menší než 1% byla zamítnuta nulová hypotéza o statistické nevýznamnosti

parametrů. Oba parametry jsou tedy na dané hladině významnosti statisticky významné. Další hodnoty ve výstupu představují průběžné výpočty nutné pro vytvoření regresního modelu. Hodnota testové statistiky F je 31,75260 a její kritická hodnota je rovna 5,12. Kritická hodnota je menší než hodnota testové statistiky F, což potvrzuje, že nulová hypotéza neplatí. Posledním údajem ve výstupu je p-hodnota. Hodnota údaje 0,000320 je menší než hladina významnosti. Proto lze říci, že nulová hypotéza byla zamítnuta oprávněně.

4.2.2 Daň z příjmů korporací

Definice efektivní sazby daně z příjmů korporací byla uvedena již v části věnované analýze daně z příjmů korporací v České republice, proto zde nebude tato sazba znovu vysvětlena.

Vývoj efektivní sazby daně z příjmů korporací ve vybraných zemích Evropské unie lze vidět na grafu níže (obrázek č. 23). Značný pokles sazby daně pozorujeme u Slovenska, Polska a Lotyšska. Zejména v poslední jmenované zemi došlo ke skokovému snížení sazby daně mezi lety 1996 a 1997, kdy zdanění pokleslo z 51,8% na 14,5%. Na druhé straně vidíme, že v některých zemích konkrétně na Kypru a v Portugalsku došlo k mírnému nárůstu sazby daně v roce 2011 oproti roku 1995. Nejnižší zdanění příjmů korporací můžeme najít v Litvě, kde sazba daně mezi lety 1995 a 2011 klesla z 20% na 2,7%.

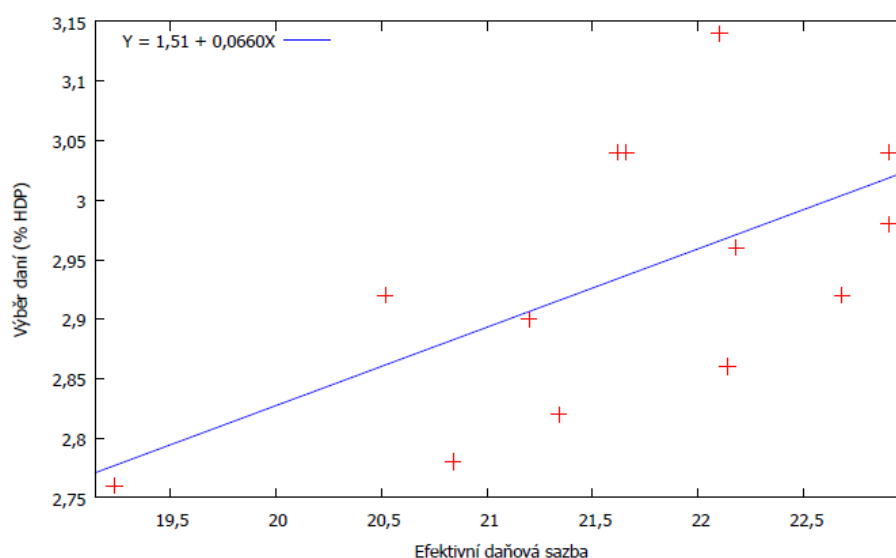

Obrázek 23: Vývoj efektivní sazby daně z příjmů korporací ve vybraných státech Evropské unie v letech 1995 – 2011
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Na základě údajů o vývoji efektivní sazby daně z příjmů korporací a podílu této daně na HDP jednotlivých členských států Evropské unie byla provedena analýza regresní závislosti. Pro získání obou proměnných modelu byla nejprve dostupná data upravena pomocí váženého průměru. Jako váhy v tomto výpočtu byly opět použity hodnoty hrubých domácích produktů jednotlivých členských států, jak je uvádí Eurostat. Poté byly zjištěné časové řady očištěny pomocí klouzavých průměrů. A následně byl vytvořen regresní model, jehož výsledkem je rovnice v následujícím tvaru:

$$y = 1,50751 + 0,065983x$$

Uvedená rovnice a také obrázek číslo 24 naznačují, že existuje závislost mezi efektivní daňovou sazbou daní z příjmů korporací a podílem této daně na hrubém domácím produktu členských zemí Evropské unie. Směrnice přímky obsahuje kladné znaménko, což znamená, že existuje přímá závislost mezi oběma proměnnými. Při růstu efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací dojde k růstu podílu této daně na hrubém domácím produktu zemí Evropské unie. A naopak při poklesu efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací dojde k poklesu podílu daně z příjmů korporací na hrubém domácím produktu zemí Evropské unie. Změní-li se efektivní daňová sazba daní z příjmů korporací o jednotku, bude následovat růst podílu této daně na hrubých domácích produktech zemí Evropské unie na hodnotu 1,573493, tj. o 0,065983.

Obrázek 24: Závislost efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací a podílu daně z příjmů korporací na HDP členských zemí Evropské unie
Zdroj: program Gretl

Hodnota koeficientu determinace má v tomto případě hodnotu 0,368655. Tato hodnota naznačuje statisticky významnou regresní závislost mezi oběma proměnnými.

Model 1: OLS, za použití pozorování 1997-2009 (T = 13)				
Závisle proměnná: fiveP_percentGDP_corp_EU				
	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota
const	1,50751	0,563998	2,673	0,0217 **
fiveP_rate_corp_~	0,0659829	0,0260351	2,534	0,0278 **
Střední hodnota závisle proměnné		2,935385		
Sm. odchylka závisle proměnné		0,112888		
Součet čtverců reziduí		0,096547		
Sm. chyba regrese		0,093686		
Koeficient determinace		0,368655		
Adjustovaný koeficient determinace		0,311260		
F(1, 11)		6,423116		
P-hodnota (F)		0,027756		

Obrázek 25: Výstup z programu Gretl
Zdroj: program Gretl

Na obrázku č. 25 je možno vidět výstup z programu Gretl. Ve sloupci koeficient jsou uvedeny hodnoty koeficientů, díky nimž je možné sestavit regresní rovnici. Pro hladinu významnosti menší než 5% byla zamítnuta nulová hypotéza o statistické nevýznamnosti parametrů. Oba parametry jsou tedy na dané hladině významnosti statisticky významné. Další hodnoty ve výstupu představují průběžné výpočty nutné pro vytvoření regresního modelu. Hodnota testové statistiky F je 6,423116 a její kritická hodnota je rovna 4,84. Vzhledem k tomu, že hodnota testové statistiky je větší než její kritická hodnota, můžeme potvrdit, že nulová hypotéza neplatí. P-hodnota se nachází v posledním řádku zobrazeného výstupu. Hodnota tohoto údaje 0,0027756 je menší než hladina významnosti. Proto lze říci, že nulová hypotéza byla zamítnuta oprávněně.

5 Zhodnocení výsledků

Na základě provedených analýz v předchozí části práce lze shrnout výsledky do několika závěrů.

Regresní analýza prokázala relativně silnou závislost efektivní daňové sazby daně ze spotřeby a podílu této daně na celkovém hrubém domácím produktu České republiky, stejně tak se ukázala statisticky významná regresní závislost efektivní daňové sazby daní ze spotřeby a podílu těchto daní na hodnotách hrubých domácích produktů všech členských zemí Evropské unie. I přesto, že se jedná o stejnou daňovou sazbu, dosáhli jsme rozdílných charakterů výsledků. V České republice je pozorována pozitivní závislost, při růstu daňové sazby roste její podíl na HDP České republiky, v členských zemích Evropské unie je pozorována negativní závislost, při růstu daňové sazby klesá její podíl na HDP členských států Evropské unie. Tuto diferenci lze vysvětlit z několika hledisek. Počet subjektů, na které je daň uvalována, je v obou případech značně odlišný, liší se také hodnota efektivní daňové sazby, jak bylo uvedeno v části 4.2.1. Odlišnosti lze jistě najít i ve složení spotřebních košů jednotlivých členských států Evropské unie, životní úrovni nebo velikosti ostatních daňových sazeb.

Stejně jako v prvním předchozím případě i další regresní analýzy dosáhly odlišného charakteru výsledků. Byla prokázána negativní regresní závislost mezi efektivní daňovou sazbou daně z příjmů korporací a podílem této daně na celkovém hrubém domácím produktu České republiky. Na druhé straně byla prokázána pozitivní regresní závislost mezi efektivní daňovou sazbou daní z příjmů korporací a podílem těchto daní na hodnotách hrubých domácích produktů všech členských zemí Evropské unie. Svou roli může hrát to, že subjekty, na které je daň uvalována mohou svá sídla přesouvat do států s menším daňovým zatížením a provádět tak legální daňovou optimalizaci.

Odlišné výsledky u obou daní lze vysvětlit tak, že obě dopadají na různě diferencované skupiny subjektů. V případě daně ze spotřeby se většinou jedná o jednotlivce nikoli společnosti či právnické osoby. Pokud dojde ke zvýšení daní ze spotřeby v některém státě, jednotlivci se obvykle nerozhodnou přesunout do jiného státu, kde jsou daně ze spotřeby nižší, neboť to sebou nese vysoké náklady na stěhování, nové bydlení, administrativu apod. Pravděpodobněji sníží svou spotřebu, nebo začnou

poptávat více práce a méně volného času, aby si mohli dovolit nakupovat stále stejný spotřební koš. Naopak daň s příjmů korporací je zpravidla uvalována na právnické osoby. Dojde-li ke zvýšení daní z příjmů korporací v některém státě, právnické osoby se mohou v rámci daňové optimalizace rozhodnout přesunout své sídlo do jiného státu Evropské unie.

Ačkoliv bylo dosaženo zajímavých výsledků, přístup použitý v této práci byl značně omezený. Existuje prostor pro hlubší analýzu za použití vícenásobné regresní analýzy, delších časových řad, čtvrtletních dat o výběru daní a vzetí v úvahu více proměnných, která mají vliv na výběr daní.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo dostatečně vymežit a popsat daňovou problematiku, s využitím dostupného literárního fondu zhodnotit koncept Lafferovy křivky a především provést analýzu platnosti Lafferovy křivky v podmínkách České republiky a členských států Evropské unie v předem definovaném období.

Zda je daňový systém fungující v České republice dobrý, lze zhodnotit na základě daňových principů, které jsou vyjmenovány a stručně popsány v první části teoretické části této práce. Dle principu daňové spravedlnosti by bohatí měli platit vyšší daně, protože pro ně daň představuje menší obětovaný užitek než stejná daň pro chudého člověka. Na druhé straně by dle tohoto principu měl platit vyšší daně ten, kdo má větší užitek z veřejných statků a služeb. Skupinou, která více využívá veřejné statky, jsou bezpochyby chudší jedinci, kteří nemají dostatečný důchod na to, aby si mohli pořídit více soukromých statků. Vysoké daně vedou chudší jedince k barterovému obchodu nebo svépomocným pracím, aby se vyhnuli placení vysokých daní.

Dobrý daňový systém může fungovat pouze tam, kde jsou daňové zákony srozumitelné pro širokou veřejnost, funguje vymahatelnost daní a v celém státě je kvalitní právní prostředí. V České republice je tendence k přílišné komplikovanosti konstrukce daní, v zákonech je vyjmenováno mnoho slev na dani a odpočitatelných položek. Výklad účetních standardů je nejednoznačný a každý si je může vykládat po svém. Dochází tak tomu, že účetní zisk se liší od daňového zisku a základy daně jsou pak nižší než by měli být, stejně tak daňové příjmy státu. Nejen Česká republika, ale i Evropská unie by se mohla inspirovat účetními standardy uplatňovanými v USA. US GAAP jsou rozsáhlejší ale mnohem konkrétnější a nevzniká takový prostor pro daňové úniky. V České republice může pomoci zvýšit daňové příjmy do státního rozpočtu také zlepšení vymahatelnosti daní prostřednictvím úřadů státní správy. Je irelevantní, zda těmito úřady budou již existující finanční úřady, anebo nová instituce.

Regresní analýza zpracovaná v analytické části potvrdila významnou statistickou závislost mezi efektivní sazbou daně z příjmů korporací a podílem této daně na hrubém domácím produktu České republiky. Vzhledem k tomu, že se jedná o závislost negativní, mohl by pokračující trend snižování efektivní daňové sazby daně z příjmů korporací vést

ke zvýšení podílu této daně na hrubém domácím produktu a především na daňových příjmech státu.

Zavedení vyšších daní z příjmů bohatých příliš neřeší problém nedostatečných daňových příjmů do státního rozpočtu. Bohatí drží své bohatství ve finančních aktivech na účtech, a tak ani nižší daňová sazba je nedonutí zvýšit spotřebu, protože nejsou ochotni riskovat a investovat do rizikových aktiv nebo zbytečně utrácet zdroje, které získali dříve. Řešením tohoto problému by mohlo být zdanění majetku a kapitálových toků, které by z účtů odčerpalo alespoň část uložených peněz. Zvýšení daní z příjmů bohatých větší příjmy do státního rozpočtu nemusí přinést také z důvodu platnosti nového občanského zákoníku, který umožňuje vznik tzv. svěřeneckých fondů. Do těchto fondů mohou být odkláněny finanční zdroje, které nebudou podléhat zdanění, neboť dle zákona nejsou ničím vlastnictvím. Uložená aktiva jsou dána do správy správci fondu.

Silná pozitivní závislost byla nalezena mezi efektivní daňovou sazbou daně ze spotřeby a podílem této daně na hrubém domácím produktu České republiky. V tomto případě je zvyšování daňových sazeb obhajitelným krokem. Pokud daňové sazby budou zvýšeny příliš, může dojít k tomu, že spotřebitelé začnou omezovat svou spotřebu, což povede ke snížení daňových příjmů státu. Zatím této prohibitivní zóny ale nebylo dosaženo, existuje tedy prostor pro další zvyšování daní ze spotřeby, které povede ke zvýšení příjmů do státního rozpočtu.

Za zamyšlení stojí výsledky vzešlé z analýzy daňových sazeb na území Evropské unie v porovnání s Českou republikou. V případě Evropské unie byly pro výpočet časových řad použity vážené průměry pro obě efektivní daňové sazby i pro obě procentní vyjádření vybraných daní na hrubém domácím produktu. Pro Českou republiku byla odvozena pozitivní závislost pro vztah efektivní daňové sazby ze spotřeby a jejího podílu na HDP a negativní závislost pro vztah efektivní daňové sazby z příjmů korporací a jejího podílu na hrubém domácím produktu. Výsledky pro Evropskou unii, kde byly použity vážené průměry, jsou přesně opačné. Negativní závislost je pozorována v případě vztahu efektivní daňové sazby z příjmů korporací a jejího podílu na HDP členských zemí Evropské unie a pozitivní závislost je pozorována ve vztahu efektivní daňové sazby ze spotřeby a jejího podílu na hrubých domácích produktech členských zemí EU.

Problematika daní, dobrých daňových systémů a především dostatečného daňového příjmu pro státní rozpočet je velice zajímavá a stále aktuální. Zadáání a rozsah této práce nedovoluje provést důkladnější analýzu jednotlivých daní, porovnání daňových systémů či podrobnější a složitější regresní analýzu s více proměnnými. Tato témata by jistě byla vhodná k rozpracování formou odborné práce.

7 Seznam použitých zdrojů

Bibliografie

BUCHANAN, James M. a LEE, Dwight R. *Politics, Time and the Laffer Curve*. Journal of Political Economy, vol. 90. No. 41, 1982.

Eurostat. *Taxation trends in the European Union*. Data for the EU Members States, Iceland and Norway. Lucemburk: Publications Office of the European Union. 2010. ISBN 978-92-79-15801-9.

HENDERSON, David. *Limitations of the Laffer Curve as a Justification for Tax Cuts*. Cato Journal, Vol. 1, No. 1, 1981.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie. 3. aktualizované vydání*. Praha: C. H. Beck. 2002. ISBN 80-7179-681-6.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie – úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a.s.. 2005. ISBN 80-7357-092-0.

LAFFER, Arthur B. *The Laffer Curve: Past, Present, and Future*. The Heritage Foundation. No. 1765 (2004). Citováno 8. 12. 2013. Dostupné online na: <http://www.heritage.org/research/reports/2004/06/the-laffer-curve-past-present-and-future>.

MOSZER, Max. *A Comment on the Laffer Model*. Cato Journal, vol. 1, no. 1, 1981.

PAPAVA, Vladimer. *Theoretical Foundations of the Laffer Curve*. Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences, vol. 2, no. 4, 2008.

VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2010*. Praha: 1. VOX a.s.. 2010. ISBN 978-80-86324-86-9.

WANNISKI, Jude. *Taxes, revenues, and the „Laffer curve“*. The Public Interest, vol. 50, 1978.

Internetové zdroje

David R. Henderson. Citováno dne: 25. 02. 2014. Dostupné online na www:

http://www.davidrhenderson.com/David_R._Henderson/Home.html.

„Dwight R. Lee“. *The Independent Institute*. Citováno dne: 25. 02. 2014. Dostupné online na www: http://www.independent.org/aboutus/person_detail.asp?id=299.

Implicit tax rate of consumption. Eurostat. Citováno dne: 5. 3. 2014. Dostupné online na www: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_tax_itr&lang=en.

Implicit rate of capital, of which on capital and business income of corporations.

Eurostat. Citováno dne: 5. 3. 2014. Dostupné online na www:

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

Inkasa daní vybraných daní v ČR v letech 1993-2013. Finanční správa. Citováno dne: 1. 3. 2014. Dostupné online na www: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>.

"James M. Buchanan". *Encyclopedia Britannica. Encyclopædia Britannica Online*. Encyclopædia Britannica Inc., 2014. Citováno dne: 25. 02. 2014. Dostupné online na www: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/82841/James-M-Buchanan>>.

Předpis č. 340/2013 Sb., Zákonné opatření Senátu o dani z nabytí nemovitých věcí. *Zákony pro lidi*. AION CS, s.r.o. 2014. Citováno dne: 7. 3. 2014: Dostupné online na www: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-340>.

Taxes on consumption. Eurostat. Citováno dne: 5. 3. 2014. Dostupné online na www: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_tax_str&lang=en.

Taxes on corporate income. Eurostat. Citováno dne: 5. 3. 2014. Dostupné online na www: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

Vladimer Papava. Citováno dne: 25. 02. 2014. Dostupné online na www:

<http://www.papava.info/docs/bio.pdf>.

Vývoj příjmů v letech 1993-2013. Česká správa sociálního zabezpečení. Citováno dne: 1. 3. 2014. Dostupné online na [www: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/104ECB13-6EB8-40D3-B80D-3172C60A0C89/0/2013webk092013VYVOJPRIJMUUVLETECH19932013.pdf](http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/104ECB13-6EB8-40D3-B80D-3172C60A0C89/0/2013webk092013VYVOJPRIJMUUVLETECH19932013.pdf).

Zákon č. 261/2007 Sb. o stabilizaci veřejných rozpočtů. *Zákony pro lidi.* AION CS, s.r.o. 2014. Citováno dne: 7. 3. 2014. Dostupné online na [www: http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-261](http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-261).

Zákon č. 338/1992 Sb. o dani z nemovitých věcí. *Zákony pro lidi.* AION CS, s.r.o. 2014. Citováno dne: 7. 3. 2014. Dostupné online na [www: http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-338/zneni-20140101#p1](http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-338/zneni-20140101#p1).

Zákon č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních. *Zákony pro lidi.* AION CS, s.r.o. 2014. Citováno dne: 7. 3. 2014. Dostupné online na [www: http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-353](http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-353).

Zákon č. 586/1992 Sb. o dani z příjmů. *Zákony pro lidi.* AION CS, s.r.o., 2014. Citováno dne: 7. 3. 2014. Dostupné online na [www: http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586](http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586).

Zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. *Zákony pro lidi.* AION CS, s.r.o. 2014. Citováno dne: 7. 3. 2014. Dostupné online na [www: http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589](http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589).

Zákon č. 592/1992 Sb. o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění. *Zákony pro lidi.* AION CS, s.r.o. 2014. Citováno dne: 7. 3. 2014. Dostupné online na [www: http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-592](http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-592).